

Förändrade åldersgränser i föräldrapenningen

Uppföljning av uttagsmönster och försäkringsutgifter

Vårt diarienummer: FK 2022/002571
Upplysningar: Analytiker Anna Persson
010-116 91 18
anna.persson@forsakringskassan.se
Webbplats: www.forsakringskassan.se

Förord

Föräldrapenningen syftar till att möjliggöra för både kvinnor och män att kombinera arbete med familjeliv. Föräldrapenning vid ett barns födelse eller adoption kan betalas ut under sammanlagt 480 dagar. För barn födda eller adopterade efter den 1 januari 2014 kan sammanlagt 96 av dessa dagar tas ut efter barnets fjärde levnadsår fram till och med barnets tolfte levnadsår eller till när barnet har gått ut femte klass. För barn födda innan 2014 kan föräldrapenning tas ut till och med barnets åttonde levnadsår eller till när barnet har gått ut första klass, utan begränsningar om hur många dagar som kan sparas efter fyraårsdagen.

Försäkringskassan har fått i uppdrag av regeringen följt upp hur uttaget av föräldrapenning förändrats efter att det nya regelverket trädde ikraft. Denna rapport utgör svar på detta uppdrag. Rapporten överlämnas till regeringen (Socialdepartementet) den 17 juni 2022.

Rapporten visar att föräldrar anpassat sitt uttag av föräldrapenning till det nya regelverket. Föräldrar till barn födda 2014 tar ut mer föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår och mindre föräldrapenning under barnets femte och sjätte levnadsår jämfört med föräldrar till barn födda 2013. Skillnaden är störst bland föräldrar med hög utbildning eller hög inkomst. Dessa grupper har i genomsnitt har fler sparade dagar när barnet närmar sig fyraårsdagen, på grund av en större andel obetald ledighet under barnets första levnadsår. Reformen har alltså bidragit till att uttaget av föräldrapenning i större utsträckning har koncentrerats till tiden före barnets fyraårsdag, vilket är i enlighet med lagstiftarens intentioner. Reformen har däremot inte påverkat föräldrars uttag av föräldrapenning under barnets första och andra levnadsår i någon större utsträckning.

Rapporten har skrivits av Anna Persson, Hanna Hultin och Maria Corin, samtliga analytiker vid Försäkringskassans analysavdelning.

Stort tack till granskare Patrik Zetterberg, analytiker vid Försäkringskassans analysavdelning och extern granskare Ann-Zofie Duvander, Sociologiska institutionen vid Stockholms universitet.

Stockholm, juni 2022

Nils Öberg
Generaldirektör
Försäkringskassan

Innehåll

Sammanfattning	5
Störst ökning under barnets fjärde levnadsår	5
Störst ökning bland föräldrar med många sparade dagar	6
Osäkert hur reformen påverkat föräldrars tid tillsammans med barnet	6
Inledning	8
Bakgrund	8
Föräldrapenning och föräldraledighet	10
Syfte och frågeställningar.....	12
Metod	12
Disposition.....	15
Hur har uttaget av föräldrapenning förändrats?	16
Fler dagar med föräldrapenning under barnets fyra första levnadsår	16
Uttaget ökar mest under barnets tredje och fjärde levnadsår	19
Hur har uttaget förändrats i olika grupper av föräldrar?	25
Uttaget ökar mer bland föräldrar med eftergymnasial utbildning	25
Föräldrar med hög inkomst ökar sitt uttag mer	28
Uttaget ökar mer bland föräldrar med yrken som kräver högskoleutbildning	30
Stort uttag under fjärde levnadsåret bland de med lågt uttag tidigare i barnets liv	32
Ingen skillnad utifrån om barnen har syskon	33
Uttaget bland utrikes födda föräldrar ökar mindre.....	33
Minskat uttag för utrikes födda barn.....	36
Vilka andra förändringar kan vi se i föräldrars uttagsmönster?	38
Fler dagar tas ut på helger och på sommaren	38
Föräldrar tar ut föräldrapenning vid fler tillfällen.....	41
Dagar går förlorade vid barnets fyraårsdag	43
Faktiska och beräknade framtida utgifter för föräldrapenning	45
Två parallella system	45
Ändrat uttagsmönster över barnets ålder.....	46
Fler dagar förväntas tas ut i det nya systemet.....	47
Det nya systemet förväntas ge högre utgifter för föräldrapenning	49
Avslutande diskussion	51
Uttaget under barnets fyra första levnadsår något mer jämfört efter reformen	51
Socioekonomi har betydelse för reformens påverkan	52

Minskat uttag för utrikes födda barn.....	52
Osäkert hur mycket reformen bidragit till mer tid tillsammans med barnet.....	53
Det totala antalet utbetalda dagar förväntas öka	54
Skillnader mellan grupper kvarstår även efter reformen	54
Referenser	55
Tabellbilaga	56
Metodbilaga.....	59
Modell för effektskattningar	59

Sammanfattning

Föräldrapenningen syftar till att möjliggöra för både kvinnor och män att kombinera arbete med familjeliv. Föräldrapenning vid ett barns födelse eller adoption kan betalas ut under sammanlagt 480 dagar. För barn födda eller adopterade efter den 1 januari 2014 kan sammanlagt 96 av dessa dagar tas ut efter barnets fjärde levnadsår fram till och med barnets tolfte levnadsår eller till när barnet har gått ut femte klass. För barn födda innan 2014 kan föräldrapenning tas ut till och med barnets åttonde levnadsår eller till när barnet har gått ut första klass, utan begränsningar om hur många dagar som kan sparas efter fyraårsdagen.

Försäkringskassan har fått i uppdrag av regeringen att följa upp uttaget av föräldrapenning för barn som omfattas av 2014 års regeländring, och jämföra med tidigare årskullar. I uppdraget ingår även att analysera vilken effekt reformen har haft på de årliga utgifterna för föräldrapenning samt för de framtida prognoserna för förmånen.

Syftet med att reformera åldersgränserna var att koncentrera uttaget av ersättning till barnets yngre år. Förändringen skulle stärka det huvudsakliga syftet med föräldrapenningen, nämligen att föräldrar ska få ersättning i samband med barns födelse eller adoption. Regeländringen syftade även till att främja etableringen på arbetsmarknaden bland föräldrar som kommer till Sverige med barn.

Störst ökning under barnets fjärde levnadsår

Studien omfattar omkring 585 000 barn, där 117 605 är födda 2014 och 113 613 är födda 2013.

Rapporten visar att reformen har bidragit till ett ökat uttag av föräldrapenning under barnets fyra första levnadsår (360 dagar bland föräldrar med barn födda 2014 jämfört med 332 dagar bland de med barn födda 2013).

Bland pappor finns en liten ökning av uttaget under barnets första och andra levnadsår för de med barn födda 2014 jämfört med de med barn födda 2013. Denna ökning motsvarar två dagar, eller åtta procent av uttaget bland pappor med barn födda 2013 (uttaget ökade från 22 dagar bland barn födda 2013 till 24 dagar bland barn födda 2014).

Den största ökningen sker dock under barnets tredje och fjärde levnadsår. Ökningen är då något större bland mammor än bland pappor. I genomsnitt är uttaget under det fjärde levnadsåret 138 procent högre för föräldrar med barn födda 2014 (35 dagar) jämfört med föräldrar till barn födda 2013 (15 dagar).

Reformen har även lett till ett minskat uttag efter barnets fyraårsdag. Ökningen under det tredje och fjärde levnadsåret handlar alltså om att uttag

omfördelas från de femte och sjätte levnadsåren för att dagar inte ska gå förlorade.

Störst ökning bland föräldrar med många sparade dagar

Uttaget ökar mest bland föräldrapar med högre utbildning, hög inkomst och föräldrar som är födda i Sverige. Detta är de grupper som i genomsnitt tar ut färre dagar med föräldrapenning under barnets två första levnadsår som därför har fler dagar sparade när barnet fyller fyra år. Det är alltså tydligt att det framför allt är föräldrar med många sparade dagar som ökar uttaget inför att barnet fyller fyra år, sannolikt för att undvika att dagar går förlorade.

När vi tittar på uttaget för mammor och pappor separat visar det sig att uttaget bland mammor ökar mer bland dem som har ett relativt lågt uttag under barnets två första levnadsår, och bland pappor bland de med ett relativt högt uttag tidigt i barnets liv. Pappor med hög utbildning eller inkomst, som i genomsnitt har ett högre uttag av föräldrapenning, påverkas alltså mer av reformen än pappor med relativt lågt uttag.

Skillnaderna mellan olika föräldragrupper uttag under barnets femte och sjätte levnadsår har minskat efter reformen. Eftersom det inte längre är möjligt att spara fler än 96 dagar efter barnets fyraårsdag är förutsättningarna för uttag för äldre barn mer lika efter reformen. Föräldrar med hög utbildning eller hög inkomst har dock fortfarande i genomsnitt fler dagar kvar efter barnets fyraårsdag.

Osäkert hur reformen påverkat föräldrars tid tillsammans med barnet

Till viss del sker det ökade uttaget under barnets tredje och fjärde levnadsår genom ett ökat uttag under lördagar och söndagar, som för majoriteten av föräldrarna är arbetsfria dagar. Andelen av alla bruttodagar under barnets tredje och fjärde levnadsår som tas ut på helgen har ökat från 22 procent bland föräldrar med barn födda 2013 till 31 procent bland föräldrar med barn födda 2014. Även denna ökning är störst bland föräldrar som i genomsnitt har ett relativt lågt uttag under barnets två första levnadsår.

Vi ser även ett ökat uttag under sommarmånaderna vilket tyder på att föräldrar tar ut fler dagar i samband med semesterledigheten för att undvika att dagar går förlorade.

I genomsnitt är det omkring 16 dagar med föräldrapenning som går förlorade vid barnets fyraårsdag. Totalt sett förväntas färre dagar gå förlorade i det nya regelsystemet jämfört med det gamla, eftersom föräldrar har längre tid på sig att ta ut dagar. Att fler dagar betalas ut innebär att det nya regelverket medför något högre utgifter för föräldrapenningen jämfört med vad som skulle varit fallet med det tidigare regelverket.

Att fler dagar används totalt under barnets liv innebär även att föräldrar i genomsnitt får mer till tillsammans med barnet. Hur mycket mer tid det handlar om beror på i hur stor utsträckning föräldern tar ut föräldrapenning för att avstå från arbete.

Det är tydligt att reformen bidragit till att tidigarelägga uttag av föräldrapenning, vilket innebär att reformens intentioner i alla fall delvis uppfyllts. Det ökade uttaget sker dock främst under barnets fjärde levnadsår, reformen verkar alltså inte ha påverkat föräldrars benägenhet att använda obetald ledighet under barnets första levnadsår.

Inledning

Bakgrund

Reformerade åldersgränser i föräldrapenningen

Föräldrapenning vid ett barns födelse eller adoption kan betalas ut under sammantaget 480 dagar. En regeländring 2014 innebar att föräldrar numera kan ta ut en del föräldrapenning även efter barnets åttonde levnadsår. För barn födda eller adopterade efter den 1 januari 2014 kan därmed 96 av dagarna tas ut efter barnets fjärde levnadsår fram till och med barnets tolfte levnadsår eller till när barnet har gått ut femte klass. För barn födda tidigare än år 2014 kan föräldrapenning tas ut till och med barnets åttonde levnadsår eller till när barnet har gått ut första klass, utan begränsningar om hur många dagar som kan sparas efter fyraårsdagen.

De nya reglerna som infördes 2014 innebär att föräldrar som är försäkrade för föräldrapenning behöver ta ut 384 dagar med föräldrapenning innan barnet fyller fyra år för att dagar inte ska gå förlorade. Föräldrar som har fler än 96 dagar med föräldrapenning kvar vid barnets fyraårsdag går miste om dagar, det brukar kallas för att de sparade dagar som överstiger 96 dagar brinner inne. Föräldrar som flyttar till Sverige med barn över fyra år fick 96 dagar med föräldrapenning.¹

Syftet med att reformera åldersgränserna inom föräldrapenningen var att koncentrera uttaget av ersättning till barnets yngre år. Förändringen skulle stärka det huvudsakliga syftet med föräldrapenningen, nämligen att föräldrar ska få ersättning i samband med barns födelse eller adoption. Att koncentrera både mammans och pappans uttag till barnets första fyra levnadsår ansågs i lagens förarbeten vara till barnets bästa och främja båda föräldrarnas tidiga anknytning till barnet. Regeländringen syftade även till att främja etableringen på arbetsmarknaden bland föräldrar som kommer till Sverige med barn. Med det tidigare regelverket fick föräldrar som invandrade till Sverige med barn över fyra år 480 dagar med föräldrapenning, det vill säga lika många som vid barns födelse. Ett stort uttag av föräldrapenning för äldre barn kan ha bidragit till försenad etablering bland nyanlända kvinnor.²

Samtidigt som fyraårsgränsen infördes höjdes gränsen på barnets ålder för när föräldrar inte längre kan ta ut föräldrapenning, från åtta till 12 år.

---

¹ Den 1 juli 2017 infördes en ny begränsningsregel som reglerar antalet föräldrapenningdagar för föräldrar som kommer till Sverige med barn. Om ett barn blir bosatt i Sverige under sitt andra levnadsår lämnas högst 200 dagar med föräldrapenning sammanlagt för föräldrarna. Om bosättningen sker efter det andra levnadsåret lämnas föräldrapenning under högst 100 dagar. Begränsningsregeln gäller inte vid adoption eller invandring från EU/EES-länder.

² Prop 2013/14:4

Senareläggningen motiverades av att även föräldrar med äldre barn ansågs ha ett behov av ledighet, och att föräldraförsäkringen behövde bli mer flexibel för föräldrarna till dessa barn.³

Reformen har bidragit till ett mer jämställt uttag

I ett svar på ett regeringsuppdrag om att utvärdera effekterna av fyraårsgränsen visade Inspektionen för socialförsäkringen att föräldrar med barn födda efter reformen i genomsnitt tog ut fler dagar med föräldrapenning fram till barnet fyllde fyra år (ISF 2020). Ökningen var störst bland pappor, som ökade sitt uttag under barnets fyra första levnadsår med i genomsnitt 11 dagar. Ökningen gäller nästan alla de grupper av pappor som studerats oavsett utbildningsnivå, inkomst och om de är inrikes eller utrikes födda. Bland mammor ökade uttaget framför allt i de grupper som innan reformen tenderade att spara många föräldrapenningdagar tills efter det att barnet fyllt fyra år. Mammorna ökade framför allt sitt uttag av lägstanivådagar, medan papporna främst ökade sitt uttag av dagar på sjukpenningnivå eller grundnivå.

Reformen bidrog alltså enligt ISF till ett mer jämställt uttag av föräldrapenning under barnets fyra första levnadsår. Effekten ser olika ut i olika grupper. Uttaget blev mer jämställt i vissa grupper där pappor redan innan reformen hade ett högt uttag av föräldrapenning, till exempel enbarnspappor i par där båda har hög utbildning. Pappans andel av uttaget ökade även i vissa grupper där pappor tenderar att stå för en liten andel av föräldrapenninguttaget, till exempel flerbarnspappor i par där båda har låg inkomst.

Försäkringskassan har fått i uppdrag att följa upp uttaget av föräldrapenning

Försäkringskassan har fått i uppdrag av regeringen att följa upp uttaget av föräldrapenning för barn som omfattas av 2014 års regeländring, och jämföra med tidigare årskullar. Redovisningen ska beskriva skillnader mellan grupper av föräldrar, till exempel avseende utbildningsnivå, inkomst och utrikes respektive inrikes födda, samt utifrån barns ålder. Analysen ska så långt det är möjligt visa vilka effekter de nya åldersgränserna haft för jämställt uttag. I uppdraget ingår även att analysera vilken effekt reformen har haft på de årliga utgifterna för föräldrapenning samt för de framtida prognoserna för förmånen.

---

³ Om antalet dagar som finns kvar när barnet fyller fyra år överstiger 96 dagar och föräldrarna har gemensam vårdnad fördelas dagarna med föräldrapenning mellan föräldrarna så att vardera föräldern får så stor andel av antalet dagar som motsvarar det antal dagar föräldern hade kvar innan fyraårsdagen. Om någon av föräldrarna har reserverade dagar kvar när barnet fyller fyra år kommer dessa dagar föras över till tiden efter barnets fyraårsdag. Om dagar på grundnivå finns kvar kommer det i första hand vara dessa dagar som går förlorade.

Föräldrapenning och föräldraledighet

Rätten till föräldrapenning och föräldraledighet regleras i två olika lagar. Rätten till ledighet är mer omfattande än antalet dagar som föräldrapenning kan betalas ut för, vilket får betydelse för föräldraförsäkringens flexibilitet.

Föräldrar har rätt till frånvaro från arbetet

Rätten till ledighet från arbetet för vård av barn regleras i föräldraledighetslagen (1995:584). Lagen ger en förälder rätt att vara ledig från arbetet (med eller utan ersättning) under barnets första 18 månader. Därefter har föräldern fortsatt rätt till ledighet från arbetet under förutsättning att hen samtidigt tar ut föräldrapenning.

Föräldrapenning ersätter förlorad arbetsinkomst

Rätten till ersättning för förlorad arbetsinkomst när föräldern är frånvarande enligt föräldraledighetslagen regleras i socialförsäkringsbalken (12 kap. SFB). Försäkringen ger möjlighet för föräldrarna att vara hemma från arbetet med ersättning under totalt 480 dagar med anledning av barns födelse eller adoption. Av dessa ersätts 390 dagar på sjukpenningnivå, vilket innebär cirka 80 procent av inkomsten upp till 10 prisbasbelopp.⁴ Personer som saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI) får en grundersättning på 250 kronor per dag. Detsamma gäller även personer vars sjukpenninggrundande inkomst är så låg att den SGI-beräknade ersättningen ger mindre än 250 kronor mer dag. Resterande 90 dagar ersätts med 180 kronor per dag för samtliga, så kallade lägstanivådagar. Många arbetsgivare betalar även en kollektivavtalad ersättning som komplement till föräldraförsäkringens utbetalningar. Dessa avtal har utvecklats mot att bli alltmer generösa och omfatta fler arbetstagare.⁵

Efter att barnet fyllt ett år behöver föräldern ta ut föräldrapenning fem dagar i veckan om hen vill skydda sin sjukpenninggrundande inkomst. Om föräldern delvis återgått i arbete behöver hen ta ut föräldrapenning motsvarande arbetsminskningen om den sjukpenninggrundande inkomsten ska vara skyddad. Innan barnet fyller ett år är den sjukpenninggrundade inkomsten skyddad även om föräldern är föräldraledig utan ersättning (12 kap. 14–15§§ SFB).

Föräldrapenningen är en veckodagsbaserad ersättning, vilket innebär att en förälder som är föräldraledig på heltid behöver ta ut föräldrapenning sju dagar per vecka för att få ersättning motsvarande 80 procent av inkomsten. Det är alltså möjligt att ta ut föräldrapenning även på arbetsfria dagar. Rätten att ta ut föräldrapenning på sjukpenningnivå på arbetsfria dagar är begränsad till att föräldern även måste ta ut föräldrapenning på en anslutande arbetsdag. Om lördagen och söndagen är arbetsfria och föräldern tar ut föräldrapenning på en fredag finns möjlighet att ta ut föräldrapenning även på lördagen och/eller söndagen även om dessa är arbetsfria dagar.

---

⁴ Under 2022 motsvarar 10 prisbasbelopp 483 000 kronor.

⁵ Se till exempel ISF (2018).

Samma princip gäller för andra veckodagar som är arbetsfria. Motsvarande begränsning gäller inte vid föräldrapenning på grundnivå.

Sedan 2016 är 90 av föräldrapenningdagarna på sjukpenningnivå reserverade för vardera föräldern och kan inte överlåtas. Under den period vi framförallt är intresserade av i denna studie (2012–2015) var 60 dagar reserverade för respektive förälder. Sedan 2012 har föräldrarna möjlighet att ta ut 30 föräldrapenningdagar samtidigt under barnets första levnadsår, så kallade dubbeldagar.

Rätten till föräldrapenning på grundnivå och lägstanivå är bosättningsbaserad. För att en förälder ska vara försäkrad för bosättningsbaserad föräldrapenning ska hen vara bosatt i Sverige. Det förutsätter att föräldern har sin egentliga hemvist här. Det kan till exempel handla om personer som är födda i Sverige, har bott här många år av sitt liv eller som har bott här en längre tid, när de väl blir föräldrar. Men även föräldrar som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år kan anses vara bosatta här. Rätten till föräldrapenning på sjukpenningnivå är arbetsbaserad, huvudregeln är att föräldern ska arbeta i Sverige.⁶

Regelverket ger föräldrar möjlighet till flexibilitet

Eftersom rätten till ledighet från arbetet är mer generös än föräldrapenningen är det vanligt att till viss del vara hemma utan att ta ut ersättning under framför allt de första 12 månaderna. Summan av den totala ledighetens längd är därför ofta längre än summan av de betalda föräldrapenningdagarna. Sambandet mellan föräldrapenninguttag och föräldraledighet har beskrivits i flera tidigare studier.

Bland annat visade Försäkringskassan i en rapport från 2020 att föräldrar med barn födda 2016 var lediga utan ersättning 39 procent (142 dagar) av den föräldralediga tiden fram till barnets ettårsdag. Tiden med föräldrapenning utgjorde alltså 61 procent (223 dagar) av den totala ledigheten. Det var bara sex procent av föräldrarna som inte tog ut någon obetald ledighet alls. Studien visade att socioekonomiska grupper i olika grad var lediga utan ersättning. Bland föräldrar med hög utbildning eller hög inkomst var en större del av föräldraledigheten obetald. Dessa grupper har även i genomsnitt ett mer jämförbart uttag av föräldrapenning.

Hall och Lindahl (2018) studerade föräldrapenninguttag och närvaro i förskolan bland barn i Göteborg födda 2009 – 2014. De visade att föräldrar använde omkring 70 procent av sina föräldrapenningdagar innan barnets förskolestart. Föräldrar hade alltså i genomsnitt omkring 144 dagar kvar när barnet började i förskolan. Högutbildade föräldrar sparade fler dagar. Föräldrar kan spara dagar medvetet för att använda senare, men det kan även vara en konsekvens av att de inte med säkerhet kan förutse när barnet kommer få en förskoleplats.

---

⁶ Försäkringskassan vägledning 2002:1: Föräldrapenning

Syfte och frågeställningar

Syftet med rapporten är att den ska bidra med kunskap om hur reformen i föräldraförsäkringen påverkar föräldrars uttag av föräldrapenning samt utgifterna för försäkringen.

Rapporten visar hur de åldersgränser som infördes inom föräldrapenningen 2014 påverkat uttaget av föräldrapenning, dels i olika grupper, dels vid olika åldrar på barnet. Rapporten ska även visa hur regelförändringarna påverkat utgifterna för föräldrapenning, och hur de kan komma att påverka utgifterna i framtiden.

Rapporten utgår från tre övergripande frågeställningar.

1. Hur har föräldrars uttag av föräldrapenning förändrats sedan fyraårsgränsen infördes?
2. Har uttaget förändrats på olika sätt i olika socioekonomiska grupper?
3. Vilken påverkan har fyraårsgränsen haft för utgifterna för föräldrapenning och vilken påverkan förväntas den ha för framtida utgifter?

I frågeställning 1 och 2 jämför vi uttagsmönster i olika grupper av föräldrar baserat på föräldrarnas kön, utbildningsnivå, inkomst, yrkesgrupp, utrikes och inrikes födda samt föräldrar som får sitt första barn respektive flerbarnsföräldrar. Vi studerar det sammanlagda uttaget inom föräldraparen samt mammans och pappans enskilda uttag.

Som en särskild undergrupp tittar vi på uttaget bland föräldrar till barn som fötts utomlands och som invandrat till Sverige tidigt i barnets liv. En av intentionerna med reformen var att underlätta etableringen på arbetsmarknaden bland denna grupp av föräldrar och det är därför intressant att studera hur deras uttagsmönster ser ut.

I frågeställning 3 utgår vi från Försäkringskassans utgiftsprognoser för föräldrapenning. Vi beräknas skillnaden mellan de utgifter som förväntas med det nya systemet och vilka utgifter som skulle ha förväntats om det gamla regelsystemet fortfarande varit i bruk.

Metod

Studiepopulation

Rapportens resultat bygger på analys av Försäkringskassans registerdata över utbetalningar av föräldrapenning (MiDAS FP). Studiepopulationen består av föräldrar till barn födda åren 2012 till och med 2016. Även föräldrar som inte tagit ut föräldrapenning ingår i urvalet.

Vi väljer att begränsa studiepopulationen till barnkullarna 2012–2016 för att vi då på bästa sätt kan jämföra uttagsmönster (både episoder och antal dagar) som sker under barnens tredje och fjärde levnadsår utan att dessa

jämförelser påverkas av ett tidsseriebrott och datatapp som skedde sista kvartalet 2013 i samband med att Försäkringskassan då gjorde uppdateringar i datalagret.⁷ Även uttaget under barnets två första levnadsår finns med i analysen, men dessa ska tolkas med viss försiktighet.

Utgångspunkten för analysen är att ge en sammantagen bild av hur uttagsmönstren förändrats i och med 2014 års regeländring. Vi har valt att tillämpa relativt få exklusionskriterier, eftersom huvudresultaten ska beskriva uttaget i befolkningen som helhet. För att ge en tydligare bild av utvecklingen studeras även avgränsade grupper av föräldrar, till exempel föräldrar i olika socioekonomiska grupper och föräldrar med olika antal barn.

Nettodagar och episoder

Det huvudsakliga utfallet för att beskriva mönster i föräldrapenninguttaget är antalet nettodagar⁸ för det aktuella barnet för respektive förälder från innan födseln till och med den 31 december 2021. Vi studerar uttaget i olika tidsintervall som definieras utifrån kalendertid barnets ålder. Vi gör även en uppdelning på föräldrapenningdagar som tas ut på ”arbetsdagar” (måndag – fredag) respektive ”helgdagar” (lördag – söndag).

Som komplement till antalet nettodagar studerar vi även antalet episoder med föräldrapenning och episodernas längd. En episod med föräldrapenning definieras som en sammanhängande period med uttag av ersättning utan uppehåll.

Olika grupper av föräldrar jämförs

För att kunna jämföra grupper inom studiepopulationen har vi kompletterat informationen om uttaget av föräldrapenning med bakgrundsinformation om föräldrarna. Framför allt används information om yrke, inkomst, indikatorer för om föräldrarna och barnet är födda i Sverige eller inte, senast kända utbildningsnivå samt information om antal barn och antal år mellan barnens födelse.

För att följa upp olika inkomstgrupper utgår vi från pensionsgrundande inkomst två år innan barnet föds. För förstagångsföräldrar innebär detta att inkomstuppgifterna inte påverkats av graviditet och föräldrapenninguttag innan förlossningen (för föräldrar med tidigare barn är det dock möjligt att

---

⁷ Vid årsskiftet 2013/2014 började Försäkringskassan använda en uppdatering av MiDAS FP. Det har inneburit ett tidsseriebrott 2014 men också tapp av data sista kvartalet 2013. I båda fallen medför detta att data avseende utbetalningsepisoder under sista kvartalet 2013 bör tolkas med stor försiktighet. I vår analys påverkar det jämförelser mellan barnkullarna födda innan 2014 och efter 2014. Jämförelserna påverkas framförallt när vi vill studera föräldrapenningsepisoder som tagits ut tidigt i barnets liv, men även när vi summerar det totala antalet föräldrapenningdagar över längre perioder, som exempelvis under barnets fyra första år. Vår bedömning är att det mest sannolikt kommer att röra sig om en underskattning av episoder i de tidigare barnkullarna, på grund av datatappet i slutet av 2013.

⁸ Nettodagar innebär att antalet uttagna dagar har summerats med hänsyn taget till omfattning på dagen. Till exempel motsvarar två halvdagar en nettodag.

inkomsten påverkas av föräldraledighet för tidigare barn).

Pensionsgrundande inkomst (PGI) beräknas på alla inkomster från arbete, oavsett om inkomsten kommer från anställning eller eget företagande. PGI inkluderar även ersättningar från socialförsäkringen, det vill säga inkomster som är till för att ersätta uteblivna löneinkomster, till exempel sjukpenning, föräldrapenning, inkomstrelaterad sjuk- och aktivitetsersättning och ersättning från A-kassa.

Uppgifter om yrke hämtas från SCB:s sysselsättningsregister och avser föräldrarnas yrke under det år barnet fyller fyra år. Vi väljer att utgå från yrke vid barnets fjärde levnadsår eftersom föräldrapenning under det fjärde levnadsåret är det huvudsakliga utfallet i rapporten. Senaste uppgift om yrke avser 2019, därför kommer föräldrar med barn födda 2016 ha yrkesuppgifter som avser det år barnet fyller tre år. Yrket är definierat utifrån klassifikationen SSK2012 vilket möjliggör detaljerad analys av specifika yrken.⁹

Deskriptiv statistik och multivariata analyser

Resultaten presenteras framför allt med deskriptiv statistik, men vi har också genomfört multivariata analyser för att bedöma vilka faktorer som har störst betydelse för reformens effekter. Dessa regressioner är formulerade som en difference-in-difference modell för att isolera effekten av reformen från den trendmässiga utvecklingen, se vidare i metodbilagan.

Det resultatavsnitt som beskriver åldersbegränsningens effekt på prognoserna för föräldrapenninguttag och utgifter för föräldrapenning använder den modell som tillämpas i Försäkringskassans ordinarie prognosarbete. Modellen beskrivs i metodbilagan.

Avgränsningar

Uppföljningen är avgränsad till uttaget av föräldrapenning bland föräldrar som fick barn under perioden 2012 – 2016. När vi definierar populationen har följande grupper exkluderats:

- Adopterade barn
- Flerbarnsfödslar
- Barn till samkönade föräldrar
- Barn som avregistreras innan nio års ålder
- Barn som saknar uppgift om förälder
- Barn där en förälder har enskild vårdnad från födseln och under hela perioden fram tills barnet fyller fem år (vilket är den maximala uppföljningstiden för barn födda 2016).

---

⁹ Standard för svensk yrkesklassificering, SSK, är ett system för att gruppera individers yrken eller arbetsuppgifter. Inplacering av ett yrke baseras på arbetsuppgift, arbetserfarenhet samt kvalifikationsnivå.

Totalt innehåller populationen 584 719 barn, och 927 456 unika föräldrar, varav 466 824 mammor och 460 632 pappor. Exklusionskriterierna minskar populationen med omkring 70 000 barn. De kriterier som har störst betydelse för populationens storlek är barn som avregistreras (avlider eller utvandrar) innan nio års ålder (cirka 27 000 barn) och barn där en förälder har enskild vårdnad under hela perioden fram tills barnet fyller fem år.

Disposition

Rapportens resultatredovisning inleds med en beskrivning av det genomsnittliga antalet nettodagar som tas ut för barn med olika födelseår i olika åldrar. Resultaten redovisas uppdelat på kvinnor och män och för föräldrar i olika socioekonomiska grupper. Sedan studerar vi förändringen i antalet episoder med föräldrapenning, antalet dagar med föräldrapenning som inte används innan barnet fyller fyra år, och antalet dagar som går förlorade vid barnets fyraårsdag.

I det andra resultatkapitlet följer en beskrivning av åldersbegränsningens effekter på faktiska och framtida utgifter för föräldrapenningen.

Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion.

Hur har uttaget av föräldrapenning förändrats?

I detta kapitel beskriver vi uttaget av föräldrapenning under barnets sex första levnadsår. Det gör vi genom att dels studera antalet nettodagar som tas ut i olika grupper, dels antalet episoder och deras längd. Vi studerar även uttag som sker på lördagar och söndagar, uttag under olika kalendermånader och dagar som går förlorade när barnet fyller fyra år. Kapitlet inleds med en övergripande beskrivning och en uppdelning av uttaget bland mammor och pappor.

Fler dagar med föräldrapenning under barnets fyra första levnadsår

I detta avsnitt visar vi det kumulativa antalet nettodagar med föräldrapenning under barnets sex första levnadsår för barn födda mellan åren 2012 och 2016. Alltså, hur många dagar föräldrar i genomsnitt sammantaget tagit ut när barnet uppnår respektive ålder.

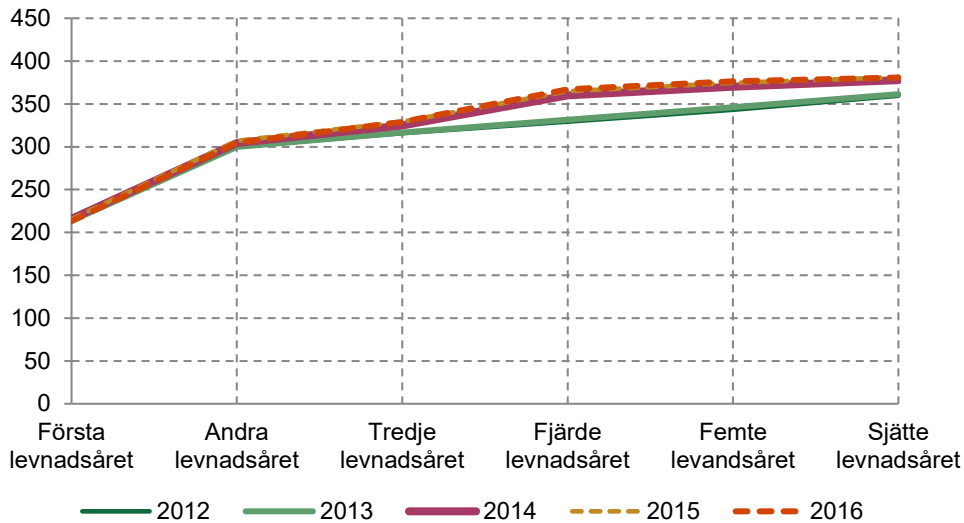
Figur 1 visar antalet nettodagar med föräldrapenning i genomsnitt för föräldrar med barn födda 2012 till 2016 till och med barnets olika levnadsår. Figuren visar att föräldrar med barn födda 2014 – 2016 tagit ut fler dagar när barnet fyller fyra år jämfört med föräldrar med barn födda 2012 eller 2013. Föräldrar med barn födda 2014 hade tagit ut 360 dagar när barnet fyllde fyra år, jämfört med 332 dagar bland föräldrar med barn födda 2013. Det sammanlagda uttaget vid barnets fyraårsdag är alltså omkring 8,5 procent högre bland de föräldrar som påverkades av åldersbegränsningen.

Även det sammanlagda uttaget när barnet fyller sex år är högre bland föräldrar som påverkas av reformen, men det beror enbart på att uttaget under de tredje och fjärde levnadsåren är högre i den gruppen.

Figur 1 Kumulativt uttag under barnets sex första levnadsår, nettodagar med föräldrapenning per barn

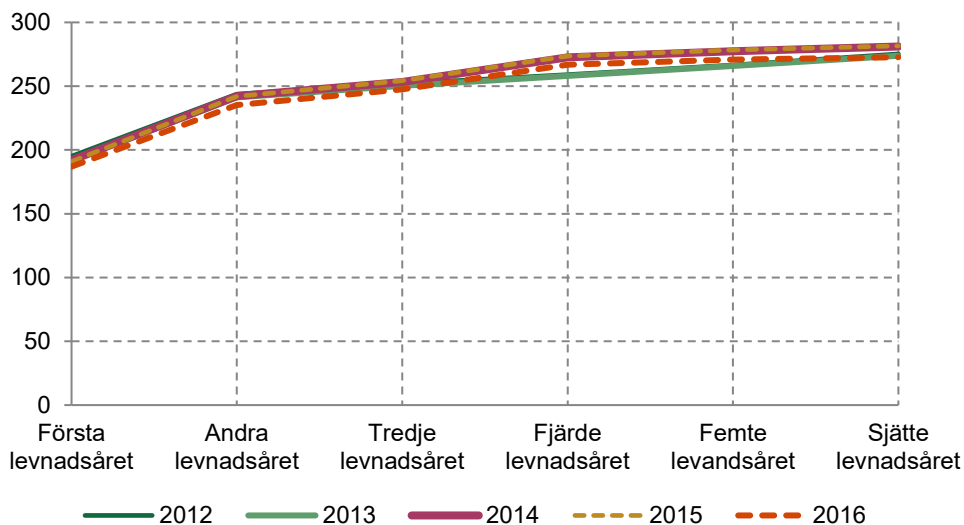

Källa: Försäkringskassan.

Reformen har bidragit till ett mer jämställt uttag

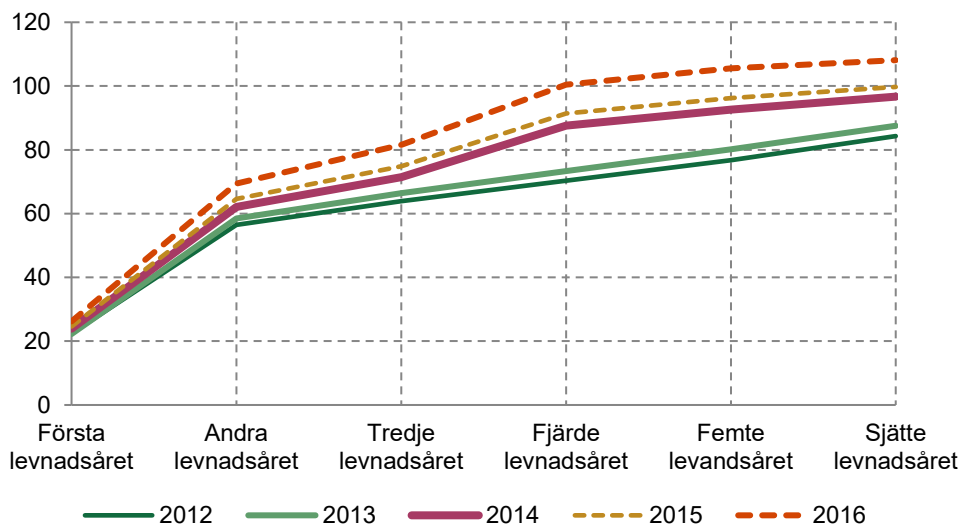
Nedan visas motsvarande utveckling för mammornas (Figur 2) respektive pappornas uttag (Figur 3). Mammornas sammanlagda uttag fram till barnets fyraårsdag ökade från 258 dagar för barn födda 2013 till 273 dagar för barn födda 2014 (5,5 procent). Motsvarande uttag för män var 73 dagar för barn födda 2013 och 88 dagar för barn födda 2014, ökning på 19 procent. Det är viktigt att observera att det sker en förändring i datakällorna i slutet av 2013 och att uttaget under det första levnadsåret för barn födda i slutet av 2013 sannolikt är underskattat. Detta gör att skillnaden i det tidiga uttaget för barn födda 2013 och 2014 sannolikt framstår som större än det verkliga är (se metodavsnittet).

Figur 2 Kumulativt uttag under barnets sex första levnadsår, nettodagar med föräldrapenning per mamma och barn

Källa: Försäkringskassan.

Figur 3 Kumulativt uttag under barnets sex första levnadsår, nettodagar med föräldrapenning per pappa och barn

Källa: Försäkringskassan.

I Tabell 1 visas fördelningen av uttagna nettodagar mellan pappor och mammor till och med barnets tvåårsdag respektive fyraårsdag för barn födda 2012–2016. Vid barnets tvåårsdag har pappan i genomsnitt tagit ut ungefär en av fem nettodagar med föräldrapenning. Andelen ökar över tid, men ökningstakten verkar inte ha påverkats av begränsningsregelns införande 2014. Samtidigt minskar mammans andel av uttaget under de två första levnadsåren, men inte heller för mammor syns någon skillnad i förändringstakt från 2014.

När barnet fyller fyra år har pappan i genomsnitt tagit ut runt en fjärdedel av föräldrapenningdagarna. Ökningen mellan kohorterna födda 2013 och 2014 är två procentenheter, vilket är något högre än mellan övriga år. Vi har genomfört en regressionsanalys för att identifiera reformens effekt på parens fördelning av föräldrapenninguttaget (se beskrivning i metodbilagan). Analysen visar att det finns en direkt effekt av fyraårsgränsen på pappans andel av föräldrapenninguttaget under de fyra första levnadsåren. Effekten motsvarar ungefär en procentenhets ökning i pappans andel av uttaget.

Även för barn födda 2016 är ökningen något större än för tidigare år, vilket kan bero på införandet av den tredje reserverade månaden i föräldrapenningen.¹⁰

¹⁰ Den tredje reserverade månaden bidrog till ett ökat uttag av föräldrapenning bland pappor, och ett minskat uttag bland mammor, se Försäkringskassan (2019).

Tabell 1 Pappans och mammans andel av uttaget till och med barnets andra respektive fjärde levnadsår för barn i olika födelsekohorter

Barnets födelseår	Pappans andel t.o.m. barnets andra levnadsår (%)	Pappans andel t.o.m. barnets fjärde levnadsår (%)	Mammans andel t.o.m. barnets andra levnadsår (%)	Mammans andel t.o.m. barnets fjärde levnadsår (%)
2012	19	22	81	78
2013	20	23	80	77
2014	21	25	79	75
2015	22	25	78	75
2016	23	27	77	73
Genomsnitt 2012–2016	21	25	79	75

Källa: Försäkringskassan.

Pappornas ökade uttag förklaras till viss del av en trendmässig ökning som pågått under lång tid, men åldersbegränsningen verkar ha påskyndat ökningen något.¹¹ Fyraårsgränsen kan alltså sägas ha lett till ett mer jämförbart uttag under barnets första fyra levnadsår. Återigen är det viktigt att ha i åtanke att brister i data över föräldrapenninguttaget under slutet av 2013 riskerar att få dessa skillnader att framstå som större än de verkligen är. Därför kommer vi fortsättningsvis i rapporten framför allt jämföra uttaget under barnets tredje och fjärde levnadsår. Skillnader tidigare i barnets liv ska tolkas med försiktighet.

Uttaget ökar mest under barnets tredje och fjärde levnadsår

Ovan visar vi det kumulativa uttaget fram till och med olika åldrar på barnet. Nedan visar vi istället antalet nettodagar som tas ut under varje enskilt levnadsår. För att underlätta beskrivningen av förändringen över tid jämför vi uttaget för barn födda 2014 med uttaget för barn födda 2013.

Figur 4 visar antalet nettodagar per förälder och barn som tas ut under varje år från och med barnets första till och med dess sjätte levnadsår. I beräkningen av det genomsnittliga antalet nettodagar per person ingår även föräldrar som inte tar ut någon föräldrapenning under året eftersom vi är intresserade av att fånga upp hur reformen påverkat det totala uttaget av föräldrapenning.

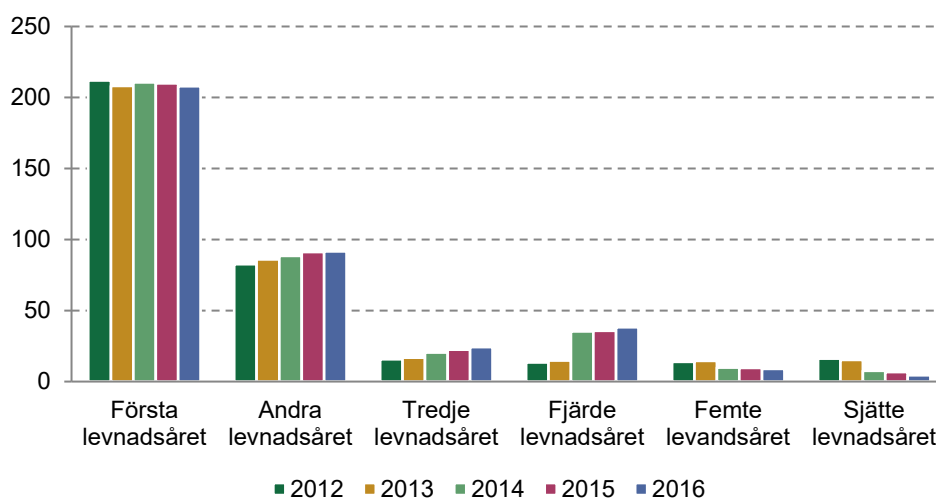
Figuren visar tydligt att uttaget ökar under det fjärde levnadsåret (tiden mellan att barnet fyller 3 och 4 år) för de barn som är födda efter reformen och till viss del även under det tredje levnadsåret. Föräldrar med barn födda

¹¹ För att beräkna hur stor del av ökningen som kan sägas vara en effekt av reformen har vi genomfört en difference in difference analys (se metodbilagan). Skattningen visar ett ökat uttag för barnet med cirka 22 dagar fram till fyraårsdagen. Både mammornas och pappornas uttag har ökat med omkring 11 dagar i genomsnitt. Eftersom pappornas ökade uttag sker från en lägre nivå är ökningen relativt sett större för dem.

2014, 2015 eller 2016 tog i genomsnitt ut 79 procent fler föräldrapenningdagar under det fjärde levnadsåret jämfört med föräldrar med barn födda 2012 eller 2013. Under det tredje levnadsåret var uttaget 37 procent högre.

Däremot ser vi inga skillnader tidigare i barnets liv, uttaget under barnets första och andra levnadsår (tiden fram till barnet fyller två år) visar inga skillnader mellan barn födda innan och efter reformen. Reformen verkar alltså inte ha haft någon inverkan på antalet föräldrapenningdagar som tas innan de flesta barn börjat förskolan.

Figur 4 Nettodagar per förälder och barn vid barnets olika levnadsår

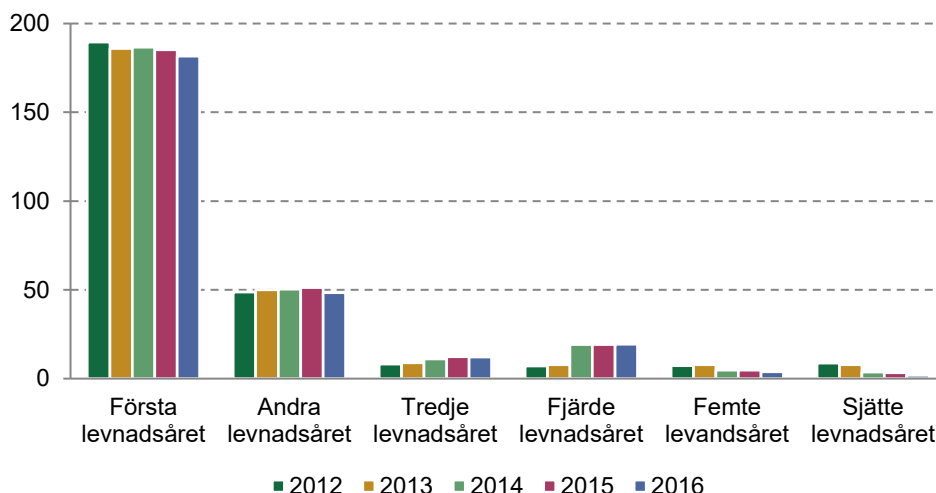
Källa: Försäkringskassan.

Både mammors och pappors uttag påverkas av reformen

Figur 5 och Figur 6 visar antalet nettodagar per förälder och barn uppdelat på mammor och pappor. Observera att skalan skiljer sig mellan figureerna. Mammor tar ut betydligt fler dagar under barnets första levnadsår jämfört med pappor, vars uttag framför allt sker under barnets andra levnadsår. För pappor syns ett successivt ökande uttag för varje kohort av barn. Pappors uttag av föräldrapenning ökar alltså för varje år.

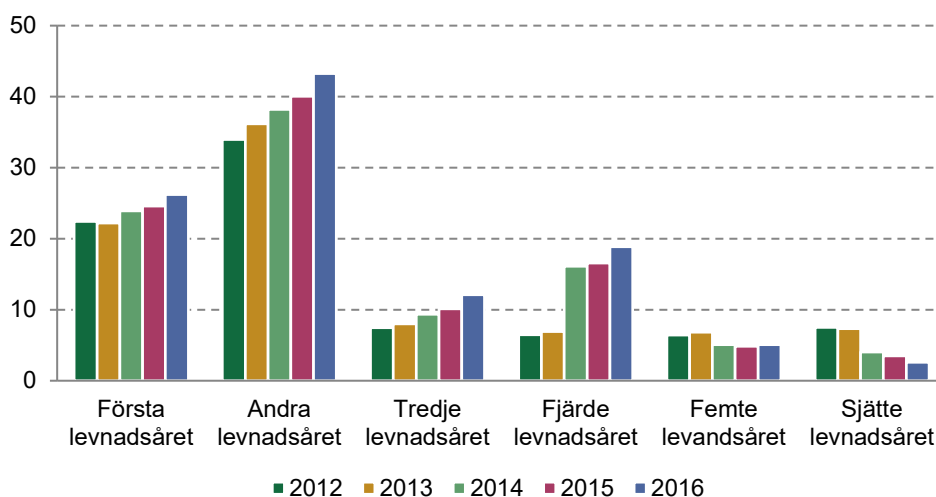
Både mammors och pappors uttag av föräldrapenning under barnets fjärde levnadsår är högre för barn födda 2014, 2015 och 2016 jämfört med barn födda tidigare.

Figur 5 Antalet nettodagar per mamma och barn vid olika åldrar

Källa: Försäkringskassan.

Figur 6 Antalet nettodagar per pappa och barn vid olika åldrar

Källa: Försäkringskassan.

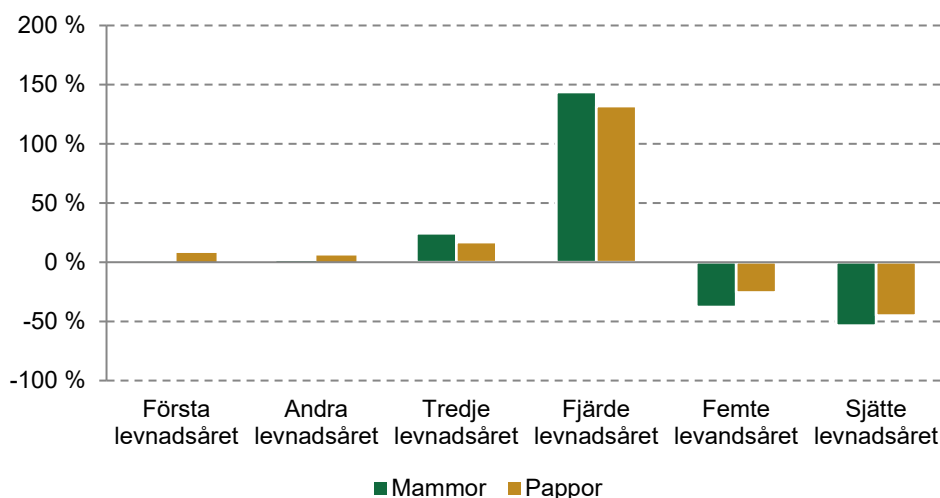
Under barnets fjärde levnadsår ökar uttaget mest bland mammor

I Figur 7 visas den procentuella skillnaden i antalet nettodagar med föräldrapenning mellan föräldrar med barn födda före och efter fyraårsgränstens införande, det vill säga skillnaden i genomsnittligt uttag för barn födda 2014 och barn födda 2013. Den procentuella skillnaden mellan åren påverkas av att antalet uttagna dagar skiljer sig mycket åt mellan barnets levnadsår. Samma antal dagars förändring ger olika procentuell förändring beroende på hur stort uttaget var under jämförelseåret 2013. Därför visas antalet uttagna dagar per levnadsår i Tabell 2 under figuren.

Det är tydligt att skillnaden i uttagsmönster före och efter regelförändringen är störst under det fjärde levnadsåret. Då är både mammornas och pappornas

nyttjande av dagar mer än dubbelt så högt för barn födda 2014 jämfört med dem födda 2013. Uttaget ökar dock från en låg nivå, föräldrar med barn födda 2013 tog i genomsnitt ut 15 dagar med föräldrapenning under barnets fjärde levnadsår. Uttaget bland pappor ökar något mer än bland mammor under barnets första och andra levnadsår. För barn i det tredje och fjärde levnadsåret, som är födda 2014, ökar uttaget något mer bland mammor än bland pappor. För uttaget under det femte och sjätte levnadsåret är det istället en något större minskning bland mammor, vilket förklaras av att mammor tog ut fler dagar efter barnets fyraårsdag innan reformen.

Figur 7 Procentuell skillnad i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013

Källa: Försäkringskassan. Genomsnittligt uttag bland föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013.

Tabell 2 visar att även sett till antalet dagar (snarare än procentuell förändring) är skillnaden mellan föräldrar med barn födda 2013 och 2014 störst under det fjärde levnadsåret. Mammornas uttag ökade med 11 dagar och pappornas uttag ökade med 9 dagar.

Tabell 2 Antalet nettodagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar

	Första levnads- året	Andra levnads- året	Tredje levnads- året	Fjärde levnads- året	Femte levnads- året	Sjätte levnads- året
Mammor						
2013	186	50	9	8	8	8
2014	187	50	11	19	5	4
Pappor						
2013	22	36	8	7	7	7
2014	24	38	9	16	5	4

Källa: Försäkringskassan.

Resultaten tyder på att uttaget under barnets tredje och fjärde levnadsår inte blivit mer jämställt i samband med reformen. Däremot har pappornas uttag ökat mer än mammornas uttag under barnets första och andra levnadsår. Totalt sett har uttaget alltså blivit något mer jämställt efter fyraårsgränsens införande, vilket även visas i Figur 2 och Figur 3 ovan.

Regressionsanalyser visar att det finns en effekt av fyraårsgränsens införande på uttaget både bland mammor och pappor. Detta är i linje med resultaten i ISF:s utvärdering¹². Effekten är klart starkast under barnets fjärde levnadsår.

Uttaget har koncentrerats till barnets fyra första levnadsår

I Tabell 3 visas andelen av alla nettodagar som har tagits ut för barnet när hen fyller sju år som togs ut under de två första levnadsåren, respektive under de tredje och fjärde levnadsåren. Omkring 75 procent av dagarna tas ut under de två första levnadsåren, denna andel har inte förändrats över tid. Andelen av dagarna som tas ut under det tredje och fjärde levnadsåret har däremot ökat efter 2013. För barn födda 2012 och 2013 användes åtta procent av de föräldrapenningdagar som togs ut innan barnet fyllde åtta år under de tredje och fjärde levnadsåren. Denna andel är dubbelt så hög för barn födda 2014 och 2015.

Tabell 3 Andel av alla nettodagar under barnets sju första levnadsår som tas ut under de första och andra, respektive tredje och fjärde levnadsåren

Barnets födelseår	1a och 2a levnadsåret (%)	3e och 4e levnadsåret (%)	5e - 7e levnadsåret (%)
2012	76	8	16
2013	76	8	16
2014	75	16	9
2015	76	17	7

Källa: Försäkringskassan.

Tabell 4 visar andelen av alla nettodagar som har tagits ut för barnet när hen fyller sju år som togs ut under de två första levnadsåren, respektive under de tredje och fjärde levnadsåren, uppdelat på kvinnor och män. Tabellen synliggör att pappor generellt tar ut en större andel av sina dagar med föräldrapenning senare i barnets liv, medan mammornas uttag i större utsträckning är koncentrerat till de två första levnadsåren. Andelen av dagarna som används under barnets tredje och fjärde levnadsår ökar dock för både mammor och pappor med barn födda 2014 och senare. Den relativa ökningen är större för mammor, men sker från en lägre nivå. Efter reformen tar pappor ut 81 procent av sitt totala uttag av föräldrapenning under barnets fyra första levnadsår, jämfört med 69 procent före reformen.

Föräldrar med barn födda 2014 och senare förlägger alltså en större del av sina dagar med föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår

¹² ISF (2020)

istället för senare i barnets liv. Samma sak gäller för både mammor och pappor, men eftersom kvinnor redan tidigare tog en större del av dagarna under barnets fyra första levnadsår är den relativa förändringen mindre för dem än för papporna. Även detta tyder på att reformen bidragit till ett något mer jämställt uttag under barnets fyra första levnadsår.

Tabell 4   **Andel av alla nettodagar under barnets sju första levnadsår som tas ut under de första och andra, respektive tredje och fjärde levnadsåren**

Barnets födelseår	Mammor (%)			Pappor (%)		
	1a o 2a levnads-året	3e o 4e levnads-året	5e-7e levnads-året	1a o 2a levnads-året	3e o 4e levnads-året	5e-7e levnads-året
2012	81	6	13	52	17	31
2013	81	6	13	52	17	31
2014	80	13	7	53	28	19
2015	81	13	6	55	29	19

Källa: Försäkringskassan.

Hur har uttaget förändrats i olika grupper av föräldrar?

Vi vet sedan tidigare att föräldrapenninguttaget skiljer sig åt mellan olika grupper av föräldrar. Som vi nämnde i inledningen visar tidigare studier att föräldrar med hög utbildning eller hög inkomst tar ut färre dagar med föräldrapenning under barnets två första levnadsår, och i genomsnitt har mer obetald ledighet under den perioden. Inspektionen för socialförsäkringen visade i sin utvärdering av fyraårsbegränsningens effekter på föräldrapenninguttaget¹³ att effekten var störst bland till exempel föräldrapar med högre utbildning, högre inkomst och som var födda i Sverige. Som bakgrund till vår uppföljning har vi beräknat effekterna av reformen på samma sätt som ISF och funnit motsvarande mönster. Regressionerna visar att utbildning är den bakgrundsfaktor som har störst betydelse för hur föräldrapenninguttaget under det fjärde levnadsåret förändras efter 2013, vi inleder därför med att visa hur uttaget förändrats bland föräldrar med olika utbildningsnivå. Vi visar sedan skillnader mellan föräldrar och föräldrapar med olika inkomstnivå och inrikes respektive utrikes födda föräldrar. I de flesta fall tittar vi både på mammans och pappans gemensamma uttag för barnet, och på vardera förälders uttag.

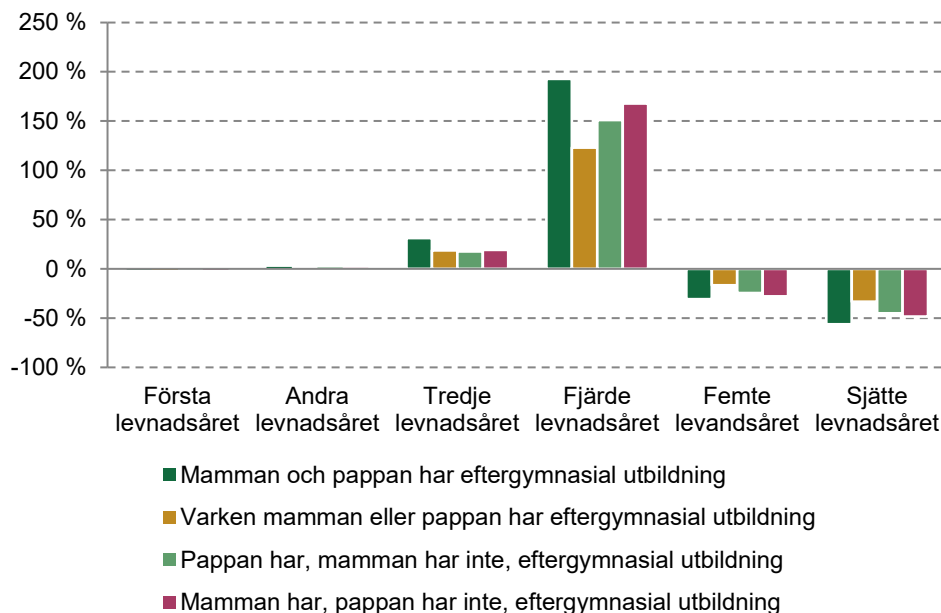
Uttaget ökar mer bland föräldrar med eftergymnasial utbildning

Figur 8 visar förändringen mellan 2013 och 2014 i antalet nettodagar med föräldrapenning per förälder och barn vid olika åldrar, uppdelat på föräldrarnas utbildningsnivå. Det är tydligt att uttagsmönstret har påverkats mest för gruppen där båda föräldrarna har eftergymnasial utbildning. Uttaget av föräldrapenning under barnets fjärde levnadsår ökade med 193 procent för dem med barn födda 2014, jämfört med dem med barn födda 2013. Motsvarande ökning i gruppen där ingen av föräldrarna har eftergymnasial utbildning är 123 procent. Föräldrapar där en av föräldrarna har eftergymnasial utbildning men inte den andra ligger mellan par där båda föräldrarna har respektive inte har högre utbildning.

---

¹³ ISF (2020)

Figur 8 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013, uppdelat på om föräldrarna har eftergymnasial utbildning eller inte

Källa: Försäkringskassan. Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Tabell 5 nedan visar att skillnaderna i de relativa förändringarna även återspeglas i förändring räknat i antalet uttagna dagar. I föräldrapar där båda föräldrarna har eftergymnasial utbildning ökar uttaget under barnets fjärde levnadsår från 14 till 41 dagar, jämfört med från 13 till 29 dagar i föräldrapar där ingen av föräldrarna har eftergymnasial utbildning.

Tabell 5 Antalet nettodagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, uppdelat på föräldrarnas utbildningsnivå

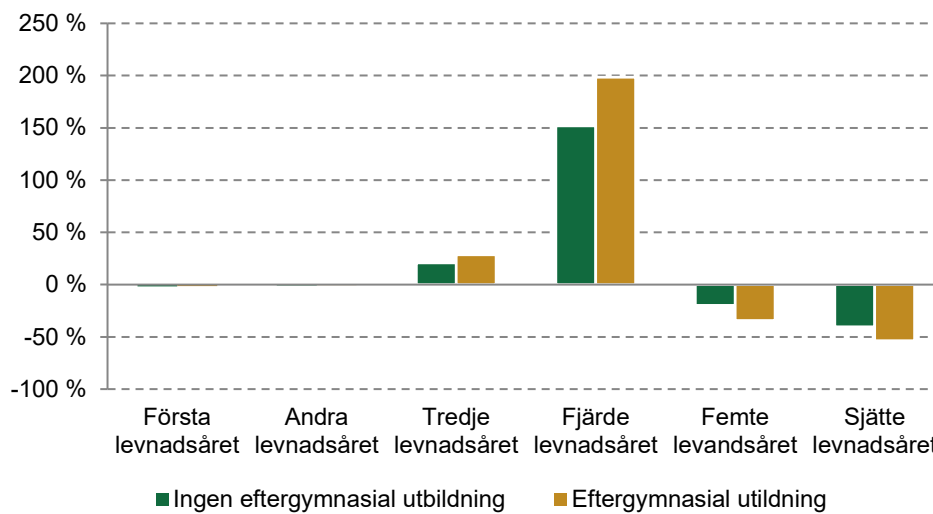
Barnets födelseår	Första levnadsåret	Andra levnadsåret	Tredje levnadsåret	Fjärde levnadsåret	Femte levnadsåret	Sjätte levnadsåret
Mamman och pappan har eftergymnasial utbildning						
2013	208	109	16	14	13	16
2014	206	111	21	41	9	7
Varken mamman eller pappan har eftergymnasial utbildning						
2013	262	86	16	13	12	12
2014	259	86	19	29	10	8
Pappan har, mamman har inte, eftergymnasial utbildning						
2013	238	93	16	14	13	14
2014	237	94	19	35	9	7
Mamman har, pappan har inte, eftergymnasial utbildning						
2013	228	100	18	14	13	15
2014	225	101	21	38	10	8

Källa: Försäkringskassan.

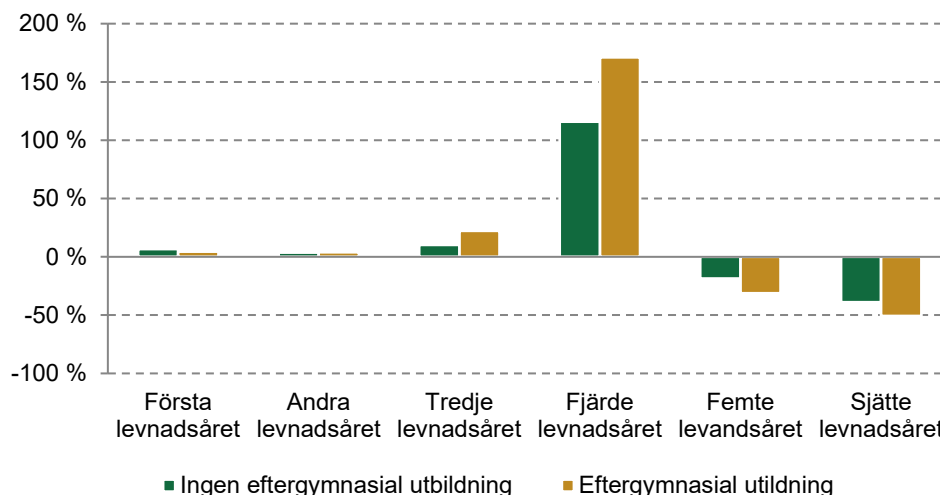
I Figur 9 och Figur 10 visar vi uttaget för mammor och pappor med olika utbildningsnivå. Detta ger en bild av hur uttaget förändras för respektive förälder beroende på förälderns egen utbildningsnivå. Även uppdelat på mammor och pappor är det tydligt att uttaget under första och andra levnadsåret inte påverkas av reformen. Uttaget under tredje och fjärde levnadsåret ökar mest för mammor med eftergymnasial utbildning. Minst ökning sker bland pappor utan eftergymnasial utbildning, som även är den grupp med lägst uttag av föräldrapenning innan reformen.

Figur 9 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013, mammor med olika utbildningsnivå

Källa: Försäkringskassan. Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Figur 10 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013, pappor med olika utbildningsnivå

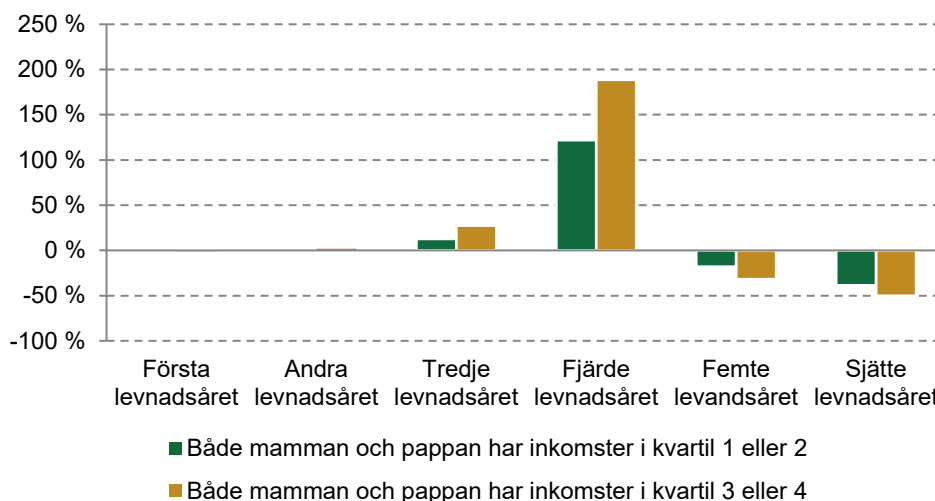
Källa: Försäkringskassan. Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Föräldrar med hög inkomst ökar sitt uttag mer

För att beskriva skillnader mellan kvinnor och män med olika inkomst har vi delat in populationen i inkomstkvartiler. Kvartil är ett spridningsmått som delar in materialet i fyra lika stora delar. Den fjärdedel av populationen som har lägst inkomst ingår i inkomstkvartil ett, den fjärdedel som har högst inkomst ingår i inkomstkvartil fyra.¹⁴

Figur 11 visar förändringen mellan 2013 och 2014 i det totala antalet nettodagar med föräldrapenning för barn vid olika åldrar, uppdelat på pappans respektive mammans inkomstkvartil. Här visas enbart de par där både mamman och pappan har hög respektive låg inkomst. Även denna figur visar att uttaget under barnets två första levnadsår är oförändrat mellan föräldrar med barn födda 2014 jämfört med 2013. Ökningen under barnets tredje och fjärde levnadsår är större bland föräldrar med högre inkomst. Under det fjärde levnadsåret tar föräldrar med barn födda 2014 ut 189 procent fler dagar än föräldrar med barn födda 2013 om båda föräldrarna har hög inkomst, jämfört med 122 procent om båda föräldrarna har en låg inkomst. Under de femte och sjätte levnadsåren minskar antalet dagar med föräldrapenning. Minskningen är större om båda föräldrarna har hög inkomst.

Figur 11 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013, föräldrar i olika inkomstgrupper

Källa: Försäkringskassan. Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Skillnaderna i relativ ökning mellan inkomstgrupper återspeglas även i ökningen av antalet dagar, se Tabell 6 nedan.

¹⁴ Indelningen har gjorts för mammor och pappor separat, vi har alltså en fördelning för mammor och en för pappor.

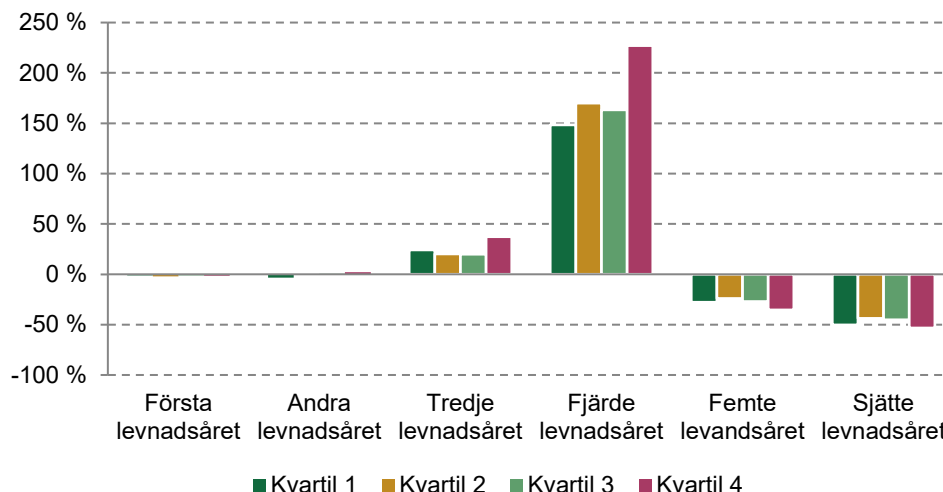
Tabell 6 Antalet nettodagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar i olika inkomstgrupper

Barnets födelseår	Första levnadsåret	Andra levnadsåret	Tredje levnadsåret	Fjärde levnadsåret	Femte levnadsåret	Sjätte levnadsåret
Både mamman och pappan har låga inkomster						
2013	258	86	17	13	12	12
2014	258	86	19	29	10	8
Både mamman och pappan har höga inkomster						
2013	213	110	16	14	13	15
2014	211	112	20	39	9	7

Källa: Försäkringskassan. Låga inkomster avser inkomster i kvartil ett eller två (under medianen), höga inkomster avser inkomster i kvartil tre eller fyra (över medianen).

Vi har även studerat uttaget för barn där föräldrarnas inkomst skiljer sig, det vill säga att mamman har en inkomst i något av de högsta kvartilerna medan pappan har en inkomst i någon av de två lägsta (och tvärtom). Uttaget ökar enligt ungefär samma mönster i dessa båda grupper som bland alla föräldrar, det finns inte heller några större skillnader mellan par där kvinnans inkomst är högre än mannens jämfört med par där förhållandet är omvänt (se Figur 29 i tabellbilagan).

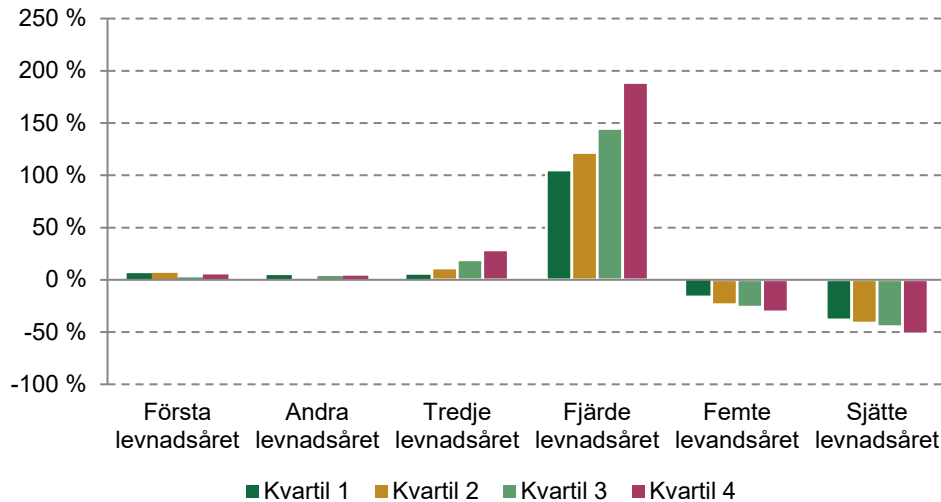
I Figur 13 och Figur 12 visas förändringen i uttagna nettodagar mellan 2013 och 2014 för mammor respektive pappor vid olika åldrar på barnet, uppdelat på respektive förälders inkomstkvartil. Under barnets två första levnadsår är förändringen i antalet uttagna dagar mycket liten i alla inkomstgrupper. När det gäller pappans uttag är det tydligt att uttaget under det fjärde levnadsåret ökar mer ju högre inkomstkvartil pappan tillhör. För mammor är mönstret mindre entydigt för kvartil två och tre, men ökningen i uttag är klart störst bland kvinnor i den högsta inkomstkvartilen.

Figur 12 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013, mammas uttag i olika inkomstgrupper

Källa: Försäkringskassan. Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Figur 13 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013, pappans uttag i olika inkomstgrupper

Källa: Försäkringskassan.

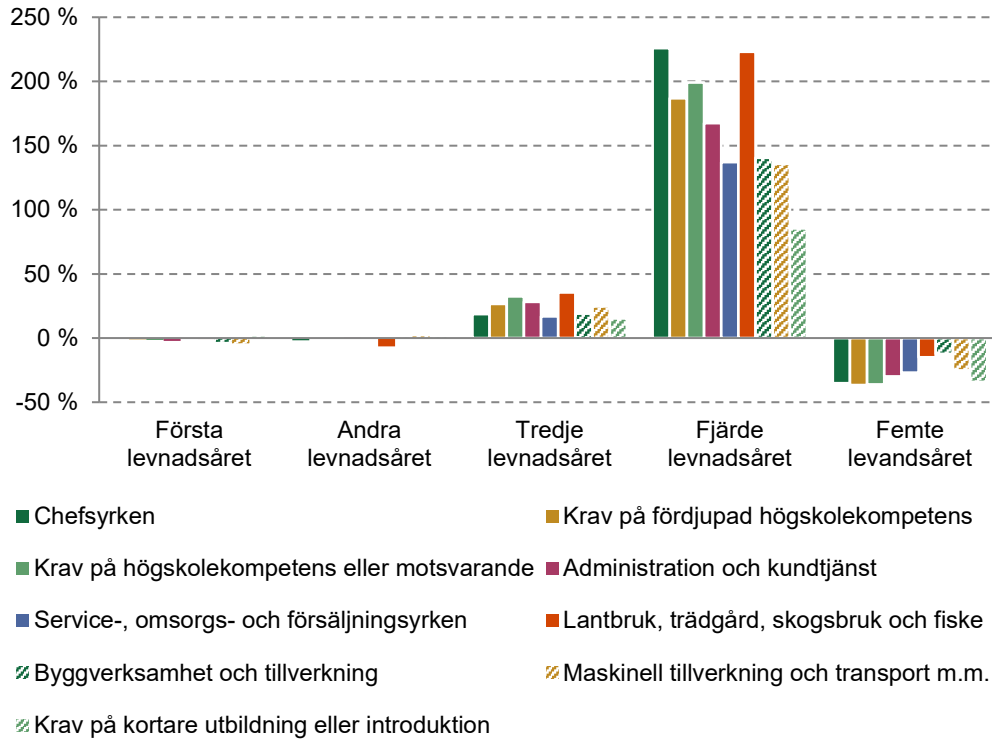
Uttaget ökar mer bland föräldrar med yrken som kräver högskoleutbildning

Utöver utbildning och inkomst påverkas uttaget av föräldrapenning av föräldrarnas yrke. Sambandet mellan yrke och föräldrapenninguttag kan se ut på flera sätt. Yrke samvarierar till stor del med både inkomst och utbildning, men olika yrken har även olika grad av flexibilitet. Föräldrar i yrken med flexibla arbetstider har kanske mindre behov av att använda föräldrapenning för att kunna vara tillfälligt lediga under året. Å andra sidan behöver föräldrar med fasta arbetstider ta ut föräldrapenning för att få rätt till ledighet. Samtidigt kan det i yrken utan flexibilitet även vara svårt att ta ut föräldrapenning för längre ledighet, till exempel för att förlänga sommarsemestern.

Figur 14 visar den procentuella förändringen i antalet uttagna nettodagar med föräldrapenning vid olika åldrar på barnet uppdelat på mammans yrkesområde.

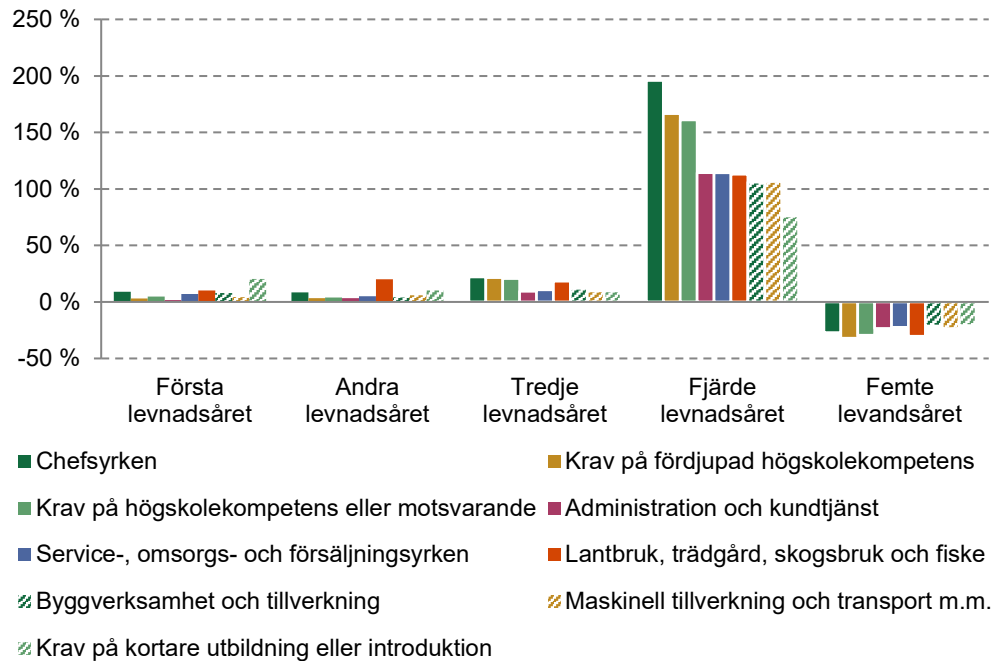
Figur 14 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, mammor med barn födda 2014 jämfört med mammor med barn födda 2013, olika yrkesgrupper

Källa: Försäkringskassan. Not: Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Figur 15 visar på motsvarande sätt förändringen i uttagna nettodagar vid olika ålder på barnet uppdelat på mammans yrkesområde.

Figur 15 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, pappor med barn födda 2014 jämfört med pappor med barn födda 2013, olika yrkesgrupper

Källa: Försäkringskassan. Genomsnittligt uttag bland föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013. Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Det framförallt är i yrken med krav på högre utbildning som uttaget ökar under det fjärde levnadsåret. Det gäller oavsett om vi studerar mammors eller pappors yrken. Mönstret är dock något mindre entydigt för mammor, där även yrken inom lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske samt inom administration och kundtjänst är förknippade med en stor ökning av antalet föräldrapenningdagar under det fjärde levnadsåret.

Stort uttag under fjärde levnadsåret bland de med lågt uttag tidigare i barnets liv

Skillnaden mellan socioekonomiska grupper kan förklaras av att föräldrar med hög inkomst eller hög utbildning, liksom föräldrar i yrkesgrupper med krav på högre utbildning, i genomsnitt tar ut färre dagar med föräldrapenning under barnets första två levnadsår. Dessa föräldrar tar ut en större andel av ledigheten utan ersättning och har fler dagar sparade när barnet börjar förskolan. De har därför fler dagar kvar att nyttja under kommande år, och fler dagar som riskerar att gå förlorade när barnet fyller fyra år. Föräldrar med lägre inkomst eller lägre utbildning har däremot färre sparade dagar kvar efter att barnet fyllt två år, och har inte samma incitament (eller möjlighet) att öka sitt uttag under barnets tredje och fjärde levnadsår, eftersom färre dagar riskerar att gå förlorade för dem. För pappornas enskilda uttag är det däremot i de grupper med ett högt genomsnittligt uttag före reformen som ökar sitt uttag mest. Pappor med låg utbildning eller inkomst påverkas mindre än andra pappor. Resultaten

stämmer väl överens med de resultat som tidigare redovisats av Inspektionen för socialförsäkringen¹⁵.

Ingen skillnad utifrån om barnen har syskon

Uttaget av föräldrapenning för ett barn kan påverkas mycket av om barnet har äldre eller yngre syskon, särskilt om det är liten åldersskillnad mellan barnen. I de fallen kan föräldrarna ha relativt många föräldrapenningdagar kvar att ta ut för båda barnen och har därför möjlighet att välja vilket barns dagar man tar ut. Därför har vi studerat uttaget separat för de barn som har ett äldre respektive yngre syskon med som mest två års åldersskillnad.

Uttaget mellan barn födda 2013 och 2014 skiljer sig inte åt mellan de barn som har äldre, yngre eller inga syskon med som mest två års åldersskillnad. Föräldrar tar i genomsnitt ut fler dagar med föräldrapenning under barnets två första år om barnet är parets första barn, jämfört med om barnet har äldre syskon. Uttaget under barnets tredje och fjärde levnadsår verkar däremot inte skilja sig mellan förstfödda och senare barn, och åldersbegränsningen har haft lika stor påverkan på båda gruppernas uttag.

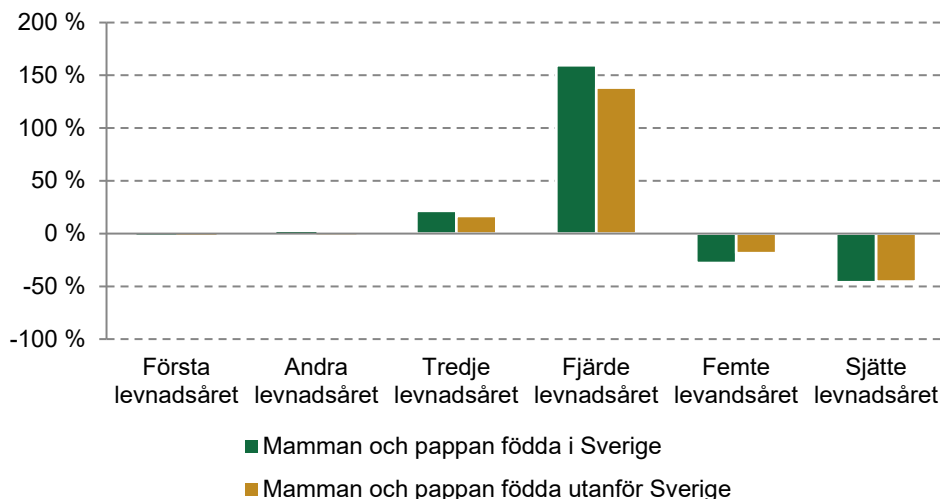
Uttaget bland utrikes födda föräldrar ökar mindre

Figur 16 visar uttagsmönstret för föräldrar med barn födda 2013 och 2014 uppdelat på om båda föräldrarna är födda i Sverige eller om båda föräldrarna är födda utomlands. I denna beskrivning är urvalet begränsat till barn födda i Sverige (nedan studerar vi även uttaget för vissa barn som invandrat till Sverige). Under de två första levnadsåren syns ingen skillnad i någon av grupperna. Under det tredje och fjärde levnadsåret ökar uttaget mer bland föräldrar födda i Sverige. Skillnaden är dock mindre än skillnaderna mellan utbildnings- och inkomstgrupper som visas ovan. Uttaget i föräldrapar där den ena föräldern är utrikes född och den andra föräldern är född i Sverige det i par där båda föräldrarna är födda i Sverige (visas inte i figuren).

---

¹⁵ ISF 2020

Figur 16 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013, uppdelat på inrikes och utrikes födda föräldrar

Källa: Försäkringskassan. Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Skillnaden mellan grupperna av inrikes och utrikes födda föräldrar kan till viss del bero på skillnader i inkomst eller utbildningsnivå, vilket även hänger samman med uttaget under barnets två första levnadsår. Vi kan till exempel se att utrikes födda föräldrar i genomsnitt har lägre pensionsgrundande inkomst än föräldrar födda i Sverige.¹⁶ Det är alltså naturligt att skillnader mellan grupper med olika inkomst och utbildningsnivå återspeglas även mellan inrikes och utrikes födda föräldrar. Utrikes födda föräldrar tar i genomsnitt ut fler dagar med föräldrapenning under barnets två första levnadsår, och har en mindre andel obetald ledighet under det första året.¹⁷ De har därför färre sparade dagar att nyttja under det tredje och fjärde levnadsåret, och även färre föräldrapenningdagar som riskerar att gå förlorade vid barnets fyraårsdag.

Skillnaderna mellan dessa grupper är små sett till antalet dagar. Bland inrikes födda föräldrar ökade uttaget under det fjärde levnadsåret från 13 dagar 2013 till 35 dagar 2014. Ökningen bland utrikes födda föräldrar var en dag mindre.

¹⁶ Utrikes födda föräldrar har i genomsnitt lägre pensionsgrundande inkomst än föräldrar födda i Sverige. I studiepopulationen är genomsnittlig PGI för inrikes födda män 373 589 kronor jämfört med 267 764 kronor bland utrikes födda män. Genomsnittlig PGI för inrikes födda kvinnor är 265 787 kronor, jämfört med 182 647 bland utrikes födda kvinnor.

¹⁷ Försäkringskassan (2020)

Tabell 7 Antalet nettodagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, uppdelat på inrikes och utrikes födda föräldrar

Barnets födelseår	Första levnads-året	Andra levnads-året	Tredje levnads-året	Fjärde levnads-året	Femte levnads-året	Sjätte levnads-året
Både mamman och pappan är inrikes födda						
2013	230	104	17	13	12	14
2014	228	105	20	35	9	7
Både mamman och pappan är utrikes födda						
2013	252	70	18	14	13	14
2014	249	69	21	35	11	8

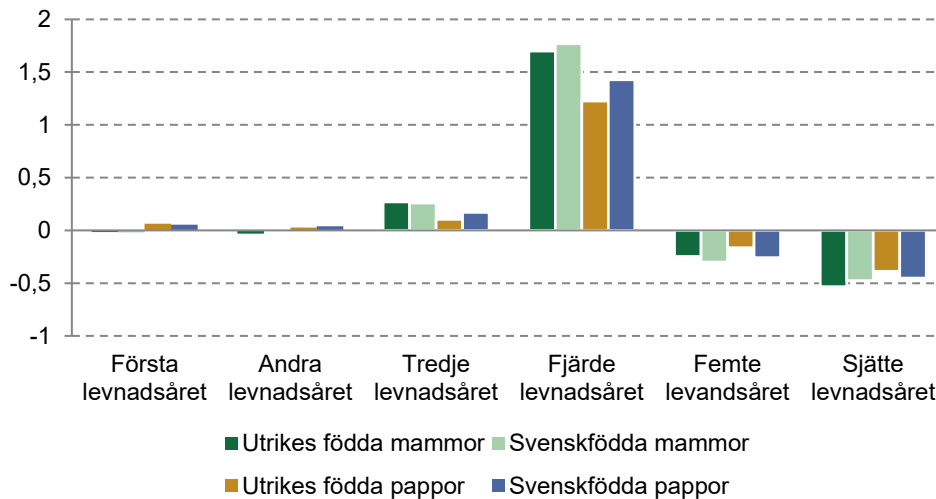
Källa: Försäkringskassan.

I alla grupper ser uttagsmönstret likadant ut för föräldrar som får barn 2014, 2015 och 2016, med undantag för föräldrar som är utrikes födda (se Figur 28 i tabellbilagan). I denna grupp ser vi att uttaget under det tredje och fjärde levnadsåret ökar mer bland föräldrar med barn födda 2015 eller 2016, jämfört med uttaget bland dem med barn födda 2014. Samtidigt minskar uttaget under barnets första levnadsår över tid. Utrikes födda föräldrar tar alltså ut färre dagar med föräldrapenning under barnets första levnadsår ju senare födelsekohort barnet tillhör¹⁸, vilket återspeglas i ett högre uttag under det fjärde levnadsåret (för att undvika att sparade dagar går förlorade).

Figur 17 visar hur föräldrapenninguttaget förändras för mammor och pappor som invandrat till Sverige, jämfört med inrikes födda mammor och pappor. Uttaget under barnets tredje och fjärde levnadsår ökar uttaget mer för mammor födda i Sverige än för utrikes födda mammor, och mer för pappor födda i Sverige än för pappor födda utomlands. Mammor födda utomlands har i genomsnitt ett högre uttag av föräldrapenning under barnets två första levnadsår, jämfört med inrikes födda mammor, och därför färre sparade dagar som riskerar att gå förlorade när barnet fyller fyra år. Uttaget bland inrikes födda pappor ökar något mer än bland utrikes födda pappor.

¹⁸ Vi vet inte vad detta mönster beror på. Det skulle till exempel kunna handla om skillnader i egenskaper hos de personer som invandrar olika år och hur många som kommer till Sverige samtidigt, vilket i sin tur påverkar förankringen på arbetsmarknaden och tillgången till socialförsäkringen.

Figur 17 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013. Mammor och pappor födda i och utanför Sverige

Källa: Försäkringskassan. Not: Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Minskat uttag för utrikes födda barn

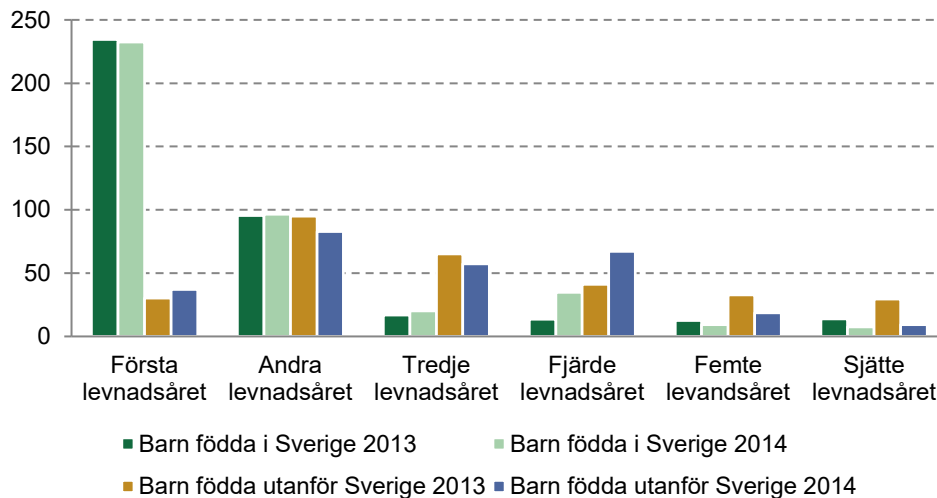
Med det tidigare regelverket fick föräldrar som invandrade till Sverige med barn under 8 år tillgång till 480 dagar med föräldrapenning. Föräldrarna till dessa barn kan vara födda i Sverige, eller själva vara utrikes födda. Efter 2014 begränsades antalet dagar till 96 dagar per barn om barnet fyllt fyra år när familjen kommer till Sverige. Föräldrar som kom till Sverige med barn yngre än fyra år fick fortfarande 480 dagar oavsett barnets ålder. Regeringen har uttryckt oro för att detta ledde till ett stort uttag av föräldrapenning för äldre barn som bidragit till försenad etablering bland nyanlända kvinnor.¹⁹

Den 1 juli 2017 infördes en ny regel som begränsar antalet föräldrapenningdagar ytterligare för föräldrar som kommer till Sverige med barn. Om ett barn blir bosatt i Sverige under sitt andra levnadsår lämnas högst 200 dagar med föräldrapenning sammanlagt för föräldrarna. Om bosättningen sker efter det andra levnadsåret lämnas föräldrapenning under högst 100 dagar. Begränsningsregeln gäller inte vid adoption eller invandring från EU/EES-länder.

I Figur 18 visar vi skillnaderna i föräldrapenninguttag bland föräldrar som invandrat till Sverige med barn före och efter införandet av åldersbegränsningen 2014, jämfört med barn födda i Sverige. Beskrivningen i figuren är begränsad till barn som invandrat till Sverige under de två första levnadsåren, och vars föräldrar också är födda utomlands.

¹⁹ Prop 2013/14:4

Figur 18 Antalet nettodagar per förälder och barn vid olika åldrar, barn födda i Sverige och barn som invandrat till Sverige under första eller andra levnadsåret

Källa: Försäkringskassan.

Föräldrar med barn födda utanför Sverige ökar uttaget under barnets fjärde levnadsår enligt samma mönster som föräldrar vars barn är födda i Sverige. De som invandrat till Sverige med barn har dock ett betydligt högre uttag av föräldrapenning.

För invandrade barn födda 2013 är uttaget högre under det fjärde och femte levnadsåret, jämfört med barn födda i Sverige. Föräldrar med barn födda utomlands 2013 tog i genomsnitt ut 27 dagar med föräldrapenning under barnets sjätte levnadsår, jämfört med 14 dagar bland föräldrar med inrikes födda barn. Motsvarande antal dagar bland föräldrar med barn födda 2014 är 9 (utrikes födda barn) och 7 (inrikes födda barn). Minskningen bland föräldrarna med utrikes födda barn drivs framförallt av ett minskat uttag bland mammor under barnets femte och sjätte levnadsår.

För barn födda från 2014 och framåt är uttaget alltså betydligt mer lika för barn födda utomlands och barn födda i Sverige. Åldersbegränsningen har på så sätt bidragit till att minska uttaget av föräldrapenning bland föräldrar som invandrar till Sverige med små barn, så att skillnaderna mellan föräldrar med barn födda i och utanför Sverige har minskat.

Vi har även studerat uttaget av föräldrapenning bland föräldrar med barn födda utanför Sverige som har fyllt fyra år vid ankomsten till Sverige (visas inte i figuren). Antalet föräldrapenningdagar som finns tillgängliga för denna grupp minskar från 480 till 96 i samband med att reformen införs. Därför minskar även uttaget för dessa barn, och minskningen är större för varje kohort. Föräldrar med barn födda 2014 tog ut i genomsnitt åtta dagar med föräldrapenning under barnets sjätte levnadsår, jämfört med fyra dagar bland dem vars barn är födda 2016. Skillnaden kan bero på flera saker, till exempel egenskaper hos de personer som invandrar olika år och hur många som kommer till Sverige samtidigt, vilket i sin tur påverkar förankringen på arbetsmarknaden och tillgången till socialförsäkringen.

Vilka andra förändringar kan vi se i föräldrars uttagsmönster?

Fler dagar tas ut på helger och på sommaren

Resultaten ovan visar att uttaget av föräldrapenning ökar under det tredje och fjärde levnadsåret för barn födda 2014 och senare, som en följd av åldersbegränsningen. Ökningen sker framförallt för barn som fyllt två år, och i de flesta fall börjat i förskola och inte är hemma på heltid med någon av sina föräldrar. Därför är det intressant att se när under året och under veckan uttaget ökar mest.

Vi tittar därför på uttaget över kalendertid för att se säsongsmönster i uttaget av föräldrapenningdagar för barn under det tredje och fjärde levnadsåret. Vi tittar även på uttaget på vardagar (måndag till fredag, då majoriteten av föräldrarna antagligen arbetar) och helgdagar (lördag och söndag, då majoriteten av föräldrarna är lediga). När uttaget sker spelar roll, eftersom det ger en indikation på om föräldern spenderar mer tid med barnet än hen annars skulle ha gjort.

En större andel av uttaget under barnets tredje och fjärde levnadsår sker på helger

Om en förälder avstår från arbete och tar ut föräldrapenning på en fredag kan hen använda föräldrapenning på sjukpenningnivå även på lördagen och söndagen utan krav på att avstå från arbete dessa dagar. Lågstanivådagar²⁰ kan användas på lördagar och söndagar utan att avstå från arbete även om föräldern inte avstår från arbete på fredagen. Att använda föräldrapenning utan att avstå från arbete innebär att föräldern får en utbetalning från Försäkringskassan, men det innebär inte nödvändigtvis att föräldern spenderar mer tid tillsammans med sitt barn än hen annars skulle ha gjort.

För att undersöka hur uttaget av föräldrapenning på lördagar och söndagar förändrats sedan 2014 visar vi andelen av alla dagar med föräldrapenning som föräldrar tar ut under barnets tredje och fjärde levnadsår som avser lördagar eller söndagar. Det är inte möjligt att beräkna nettodagar uttagna på specifika veckodagar, därför använder vi i detta avsnitt istället data över bruttodagar med föräldrapenning.²¹

Figur 19 visar andelen av alla uttagna bruttodagar med föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår som avser lördag och söndag uppdelat på mammor och pappor. Andelen är något högre bland pappor än bland mammor, pappor tar alltså ut en något större andel av sina dagar på

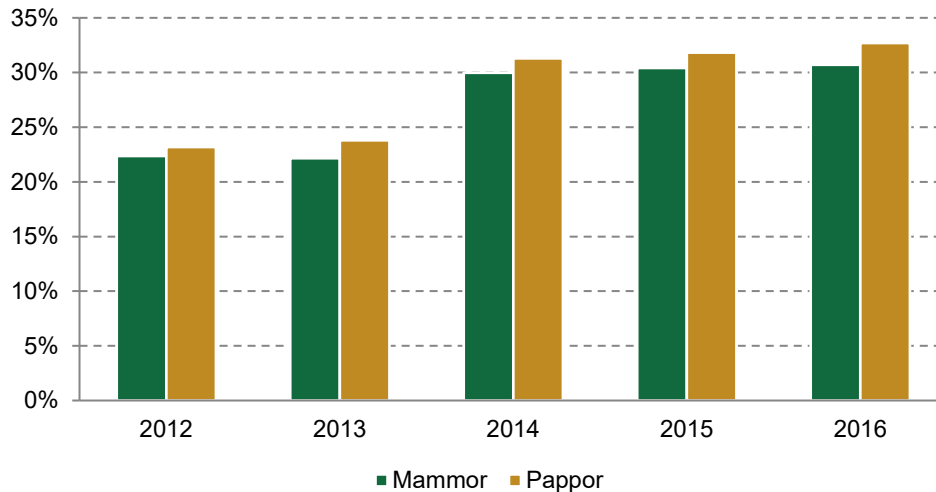
---

²⁰ 90 av de 480 dagarna med föräldrapenning är så kallade lågstanivådagar. Dessa ersätts med 180 kronor per dag för alla oavsett inkomst.

²¹ Bruttodagar innebär att varje dag med någon utbetald föräldrapenning räknas som en dag (till skillnad från nettodagar där till exempel två halvdagar summeras till en hel dag).

helgen. Uttaget under lördag och söndag ökar för både mammor och pappor för barn födda 2014 och senare, jämfört med 2013.

Figur 19 Andel av antalet bruttodagar med föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår som tas ut på lördagar och söndagar, mammor och pappor

Källa: Försäkringskassan.

En del av det ökade uttaget i samband med införandet av åldersbegränsningen utgörs alltså av ett ökat uttag av föräldrapenning under helgen. Eftersom antalet föräldrar som är schemalagda att arbeta på helgen sannolikt inte förändrats mellan 2013 och 2014 kan vi anta att ökningen beror på att fler föräldrapenningdagar tas ut utan att föräldern avstår från arbete. I dessa fall har reformen inte bidragit till att barnet och föräldern spenderar mer tid tillsammans än de annars skulle ha gjort.

Det är framförallt föräldrar med hög utbildning eller hög inkomst som ökar sitt uttag av föräldrapenning på lördagar och söndagar under barnets tredje och fjärde levnadsår. Ökningen sker dock från en lägre initial nivå av uttagna bruttodagar i den gruppen, jämfört med föräldrar med lägre utbildning eller inkomst. Eftersom föräldrar med högre utbildning eller inkomst i genomsnitt har fler föräldrapenningdagar kvar efter att barnet fyllt två år har de fler dagar som riskerar att gå förlorade när barnet fyller fyra år. De har därför ett starkare incitament att ta ut föräldrapenning på helgen, för att inte förlora möjliga utbetalningar. Resultaten för föräldrar med olika utbildnings- respektive inkomstnivå visas i Figur 28 och Figur 31 i tabellbilagan.

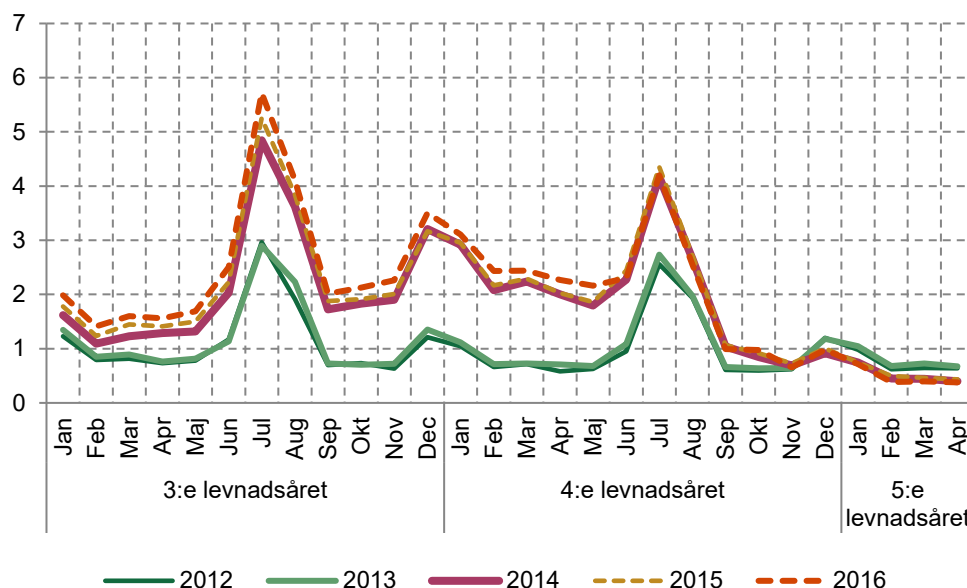
Ökat uttag under sommarmånaderna

I Figur 20 visas antalet uttagna nettodagar med föräldrapenning per förälder och barn uppdelat på kalendermånad och barnets levnadsår. Figuren fångar upp säsongsvariationen i föräldrarnas uttag av föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår. Uttaget under juli och december är högre än under övriga delar av året, som en effekt av att föräldrapenning för barn som

börjat förskola ofta används för att förlänga semestern under sommaren och till viss del även i samband med julen. Om man jämför uttaget för de olika födelsekohorterna är det tydligt att uttaget ökat för barn födda 2014 eller senare. Ökningen är tydligast mellan juli det tredje levnadsåret och juli det fjärde levnadsåret.

I absoluta tal är ökningen mellan åren störst i juli det tredje levnadsåret, då föräldrar med barn födda 2014 tog ut i genomsnitt 4,8 nettodagar per barn. Detta jämfört med 2,9 dagar bland föräldrar med barn födda 2013. Procentuellt sett ökade dock uttaget som mest i mars under barnets fjärde levnadsår.

Figur 20 Antal nettodagar med föräldrapenning per förälder och barn, per kalendermånad och levnadsår

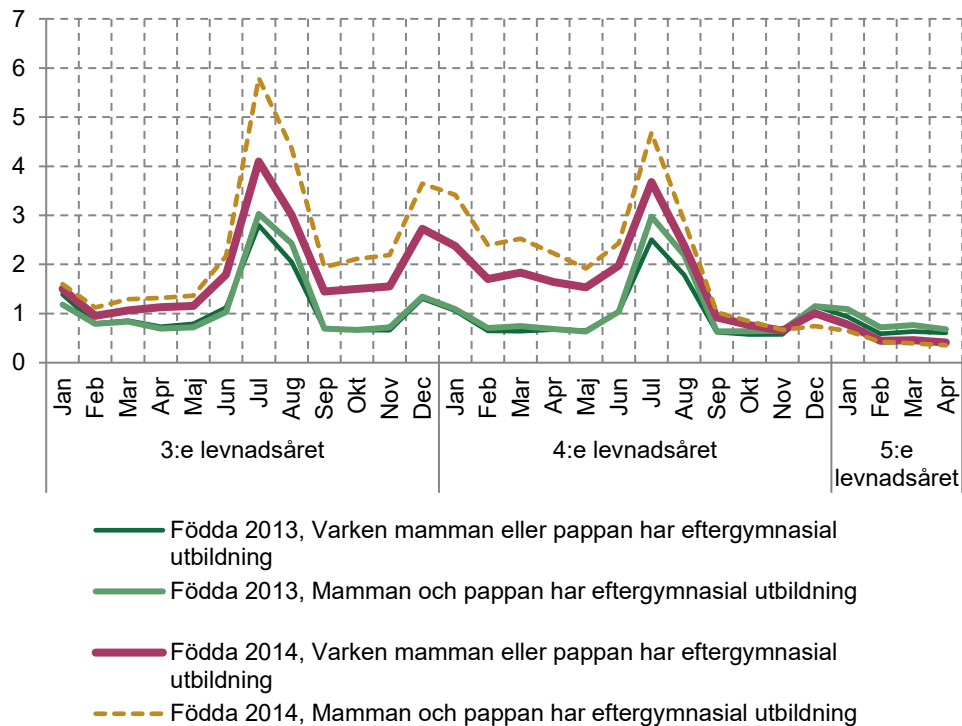
Källa: Försäkringskassan.

För barn födda 2013 ser mönstret likartat ut för föräldrar i olika utbildningsgrupper (se Figur 22 nedan). Men för barn födda 2014 och senare skiljer sig uttagsmönstret över året något åt mellan föräldrar med olika socioekonomisk bakgrund. För barn födda 2014 och senare är uttaget under sommaren högre i föräldrapar där båda har eftergymnasial utbildning, än för dem med lägre utbildning.

Den procentuella skillnaden mellan föräldrar med hög och låg utbildning är störst under sommarmånaderna under barnets tredje levnadsår. Det är alltså framför allt föräldrar med hög utbildning som använder fler dagar med föräldrapenning för att förlänga sommarsemestern eller ersätter semesterdagar med föräldrapenningdagar efter att åldersbegränsningen infördes. Samma mönster finns även bland föräldrar med låg utbildning, men inte i lika stor utsträckning.

Figur 21 Antal nettodagar med föräldrapenning per förälder och barn, per kalendermånad och levnadsår, föräldrar med olika utbildningsnivå

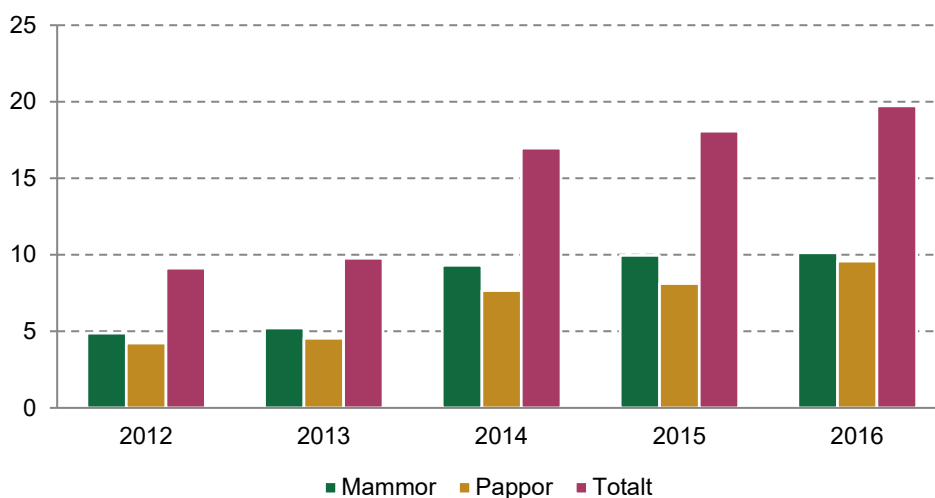
Källa: Försäkringskassan.

Föräldrar tar ut föräldrapenning vid fler tillfällen

Ett ökat uttag av föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår kan antingen bero på att föräldrar tar ut föräldrapenning vid fler separata tillfällen under året, eller på att de tar ut föräldrapenning lika ofta som i tidigare årskullar men att episoderna i genomsnitt är längre. Därför studerar vi i detta avsnitt antalet sammanhängande episoder med föräldrapenning och episodernas längd. En episod med föräldrapenning är en sammanhängande period med uttag av ersättning utan uppehåll.

Figur 22 visar det genomsnittliga antalet episoder med föräldrapenning som påbörjas under barnets tredje och fjärde levnadsår för barn födda olika år. Föräldrar med barn födda 2014 och senare påbörjar fler episoder än föräldrar med barn födda 2012 eller 2013. Föräldrar med barn födda 2013 påbörjade i genomsnitt 9,8 episoder med föräldrapenning under barnet tredje och fjärde levnadsår, jämfört med 17 episoder bland de med barn födda 2014. Den procentuella förändringen är något större för kvinnor än för män, vilket är i linje med att även antalet uttagna nettodagar ökade mer bland kvinnor. Det går inte att urskilja vilka och hur många episoder som avser lördagar och söndagar.

Figur 22 Antalet påbörjade episoder med föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår, barn födda olika år

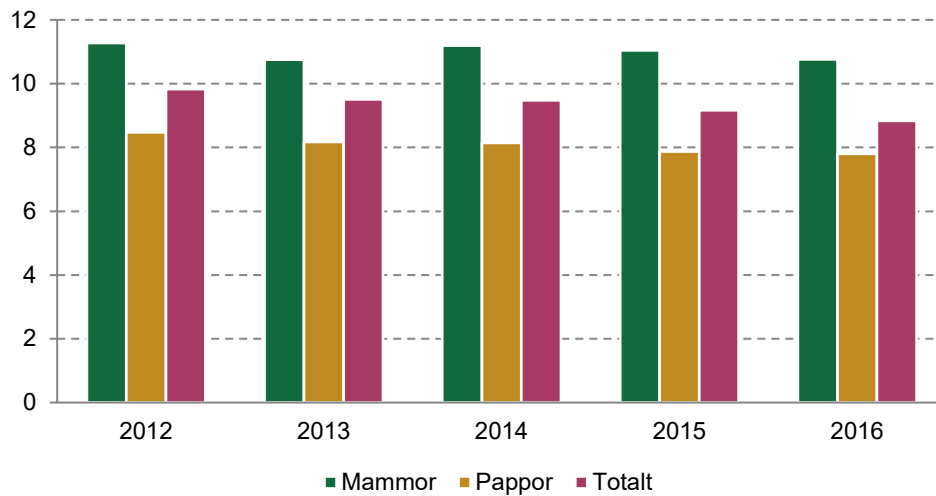
Källa: Försäkringskassan.

Utvecklingen av antalet episoder följer samma mönster som antalet nettodagar på så sätt att ökningen är störst i grupper med ett mindre uttag av föräldrapenning under de två första levnadsåren, det vill säga föräldrar med hög utbildning och hög inkomst.

Episodernas genomsnittliga längd är oförändrad över de studerade åren. För barn födda 2013 utgörs varje episod med föräldrapenning av i genomsnitt 9,5 nettodagar, vilket är samma som för barn födda 2014. Antalet dagar per episod minskar något över tid både för kvinnor och män, men det finns inget trendbrott i samband med åldersbegränsningens införande.²²

²² Till skillnad mot måttet nettodagar per förälder tidigare i rapporten, där även de med noll uttagna dagar ingår i genomsnittet, utgörs det genomsnittliga antalet nettodagar per episod enbart av de föräldrar med något uttag av föräldrapenning under barnets tredje eller fjärde levnadsår (eftersom de utan något uttag inte heller har någon episod). De båda måtten är därför inte jämförbara med varandra.

Figur 23 Genomsnittligt antal nettodagar per episod med föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår för barn födda olika år, bland de med minst en episod

Källa: Försäkringskassan.

Dagar går förlorade vid barnets fyraårsdag

Enligt det nya regelverk som gäller för barn födda 2014 och senare går föräldrar miste om dagar om de har fler än 96 dagar med föräldrapenning kvar vid barnets fyraårsdag.²³

Tabell 8 visar antalet dagar som varje förälder i genomsnitt har kvar att använda när barnet fyller två respektive fyra år för barn med olika födelseår.²⁴ Antalet dagar som är kvar när barnet fyller två ökar över tid, vilket är i linje med den långsiktiga trenden med minskat uttag under barnets två första levnadsår. Antalet dagar som är kvar när barnet fyller två år ökar i synnerhet mellan barn födda 2015 och 2016, vilket skulle kunna bero på ett förändrat uttagsmönster till följd av den tredje reserverade månaden. Antalet dagar som är kvar vid barnets fyraårsdag minskar för barn födda 2014 och senare, eftersom uttaget under tredje och fjärde levnadsåret ökat efter åldersbegränsningens införande.

²³ Om antalet dagar som finns kvar när barnet fyller fyra år överstiger 96 dagar fördelas dagar för föräldrapenning mellan föräldrar med gemensam vårdnad så att vardera föräldern får så stor andel av antalet dagar som motsvarar det antal dagar föräldern hade kvar innan fyraårsdagen. Om någon av föräldrarna har reserverade dagar kvar när barnet fyller fyra år kommer dessa dagar föras över till tiden efter barnets fyraårsdag.

²⁴ Dagar kvar vid respektive ålder är definierat som 480 (det totala antalet tillgängliga dagar med föräldrapenning) minus det totala antalet dagar som tagits ut för barnet vid respektive ålder.

Tabellen visar även det genomsnittliga antalet dagar per förälder som går förlorade vid barnets fyraårsdag.²⁵ Föräldrar med barn födda 2014 gick miste om i genomsnitt 16 dagar vid barnets fyraårsdag.

Tabell 8 Dagar kvar vid olika åldrar och dagar som går förlorade vid barnets fyraårsdag

Barnets födelseår	Genomsnittligt antal dagar kvar, barnets tvåårsdag	Genomsnittligt antal dagar kvar, barnets fyraårsdag	Genomsnittligt antal dagar som går förlorade/skulle gått förlorade vid barnets fyraårsdag
2012	137,1	108,5	34,7
2013	142,4	111,9	37,2
2014	144,1	89,0	16,3
2015	148,7	90,4	17,8
2016	158,0	94,7	20,0

Källa: Försäkringskassan. Tabellen avser föräldrapenninguttag för barn födda i Sverige. För barn födda 2012 och 2013 går inga dagar förlorade vid fyraårsdagen, tabellen visar hur många dagar som föräldrarna skulle gått miste om för dessa barn om det nya regelverket gällt för barn med uttagsmönster enligt det gamla regelverket.

Antalet föräldrapenningdagar som finns kvar när barnet fyller fyra år skiljer sig åt mellan föräldrar i olika inkomstgrupper. Samma sak gäller antalet dagar som går förlorade. Föräldrapar där båda föräldrarna har inkomst i de lägre inkomstkvartilerna har i genomsnitt färre dagar kvar när barnet fyller fyra år, samtidigt som fler dagar i genomsnitt går förlorade för dessa föräldrar.²⁶ Föräldrapar med höga inkomster har däremot fler sparade dagar, men färre dagar som de går miste om. Detta kan eventuellt tolkas som att föräldrar med högre inkomst har möjlighet till ett mer strategiskt uttag av föräldrapenning, kanske på grund av att man har yrken som erbjuder större flexibilitet kring ledighet med kort varsel.

²⁵ Dagar som går förlorade är definierat som antalet dagar som finns kvar att ta ut för barnet vid barnets fyraårsdag minus de 96 dagar som kan sparas. Antalet dagar som går förlorade sätts till noll för de som har max 96 dagar kvar vid fyraårsdagen.

²⁶ Att en grupp har färre dagar kvar vid barnets fyraårsdag men samtidigt fler dagar som går förlorade beror på att genomsnittet för de båda måtten beräknas på olika sätt. Föräldrar med många dagar kvar bidrar till att antalet dagar kvar i gruppen ökar, men inte till att antalet dagar som går förlorade minskar på samma sätt (eftersom noll dagar brinner inne för alla som tagit ut minst 384 dagar).

Faktiska och beräknade framtida utgifter för föräldrapenning

I detta kapitel redogör vi för hur Försäkringskassans prognoser över antalet dagar med föräldrapenning och beräknade framtida utgifter för förmånen påverkats av fyraårsgränsen. Vi visar dels antalet dagar per barn i olika åldersgrupper, dels det totala antalet utbetalda föräldrapenningdagar och utgifter för dessa dagar. Vi visar båda de faktiska uppgifterna från 2014 till och med 2021, och beräknat antal dagar och utgifter från 2022 och framåt. Alla mått är framtagna både enligt det nya och gamla systemet för att möjliggöra jämförelser. Uppgifter avseende det gamla regelverket är hypotetiska beräkningar där vi antar att det gamla regelverket fortsatt gälla men att befolkningssammansättningen, ersättningsnivån och fördelning av dagar mellan kvinnor och män varit desamma.

Två parallella system

Utgifterna för föräldrapenning påverkas av hur många barn det finns i befolkningen samt av löneutvecklingen och prisbasbelopp. Utgifterna är även beroende av hur många dagar per barn som tas ut i dess olika åldrar och av hur fördelningen av dagar på ersättningsnivå²⁷ ser ut. Nyttjandet av dagar per barn skiljer sig dessutom åt mellan det nya och det gamla regelsystemet för de flesta åldrar på barnen.

Mellan åren 2014 och 2021 tillämpades både det gamla och det nya regelverket inom föräldrapenning, eftersom både barn födda till och med 2013 respektive från och med 2014 var aktuella för uttag av dagar. Regelsystemet var därmed ett övergångssystem. Från och med år 2022 tillämpas endast det nya regelverket. Under perioden 2014–2021 var nio åldersgrupper (0–8 år) aktuella för uttag av dagar. Samma antal grupper gäller även år 2022. Från och med år 2023 tillkommer en årskull per år och det är först år 2026 som alla 13 årskullar ingår i det nya uttagssystemet (0–12 år).

För att visa vilken betydelse de förändrade åldersgränserna i föräldrapenningen haft på förmånens utgifter har vi skattat antalet utbetalade dagar och totala utgifter i det gamla systemet, i övergångssystemet och i det nya systemet.

Redovisningen i detta kapitel utgår från den modell och de dataunderlag som används i det ordinarie utgiftsprognosarbetet, vilket skiljer sig något från det dataunderlag som används i de föregående delarna av rapporten. Den viktigaste skillnaden är att prognoserna baseras på uttag i hela

---

²⁷ Föräldrapenningdagar kan delas in i fyra olika ersättningsnivåer - lägstanivådagar, grundnivådagar, sjukpenningnivådagar under maximal ersättningsnivå och sjukpenningnivådagar med maximal ersättningsnivå.

befolkningen, medan den föregående analysen utgår från ett urval av föräldrar där vi exkluderat vissa grupper (se metodbilagan)²⁸.

Ändrat uttagsmönster över barnets ålder

I detta avsnitt visar vi det prognostiserade antalet dagar med föräldrapenning för barn i olika åldrar i både det nya och gamla regelsystemet. Antalet dagar i det gamla regelsystemet är ett hypotetiskt utfall som visar hur antalet dagar skulle ha utvecklats om regelförändringen inte genomförts. Prognoserna baseras på hur uttagsmönstret sett ut inom respektive regelsystem.

Liksom i analysen av uttagsmönster i rapportens första resultatkapitel visar prognosen att antalet uttagna dagar per barn och ålder skiljer sig åt mellan det nya och gamla regelsystemet. I Figur 24 redovisas uttaget under det kalenderår barnet fyller noll, ett, två... år. Prognosen enligt det gamla regelverket är fiktiv och visar hur det hade kunnat se ut om det gamla regelverket skulle gällt även för barn födda efter 2013.²⁹

Uttaget för barn som fyller två, tre eller fyra år under kalenderåret är högre i det nya än i det gamla systemet. Det kan förklaras av begränsningen att ta ut maximalt 96 dagar efter fyraårsdagen för barn födda 2014 eller senare. Samtidigt är uttaget lägre för barn som fyller fem, sex och sju år i det nya systemet, vilket delvis beror på att uttaget tidigarelagts till före fyraårsdagen, men förmodligen även på att föräldrarna har fler år på sig att nyttja dagar.

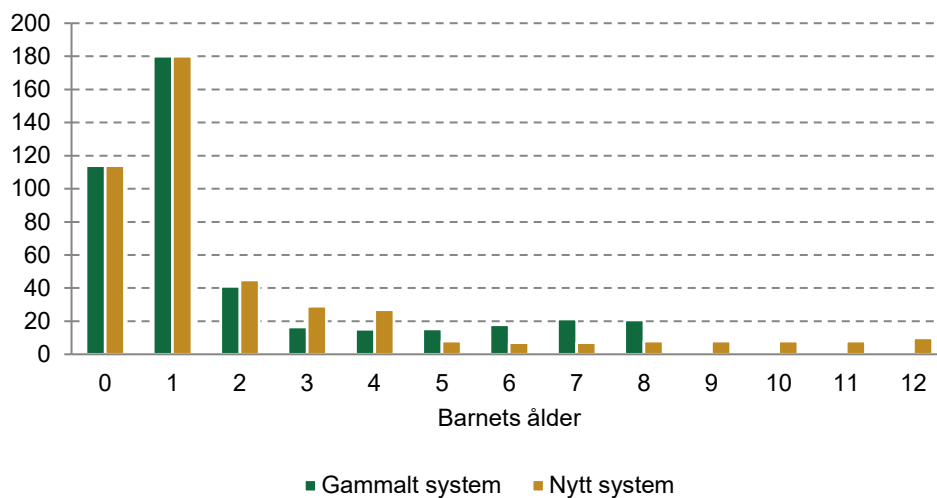
Antalet uttagna föräldrapenningdagar per barn upp till ett år ser inte ut att ha påverkats av bytet av regelsystem.

---

²⁸ I prognosberäkningarna tas endast utbetalade föräldrapenningdagar med registrerad ersättningsnivå med. I föregående avsnitt inkluderas även dagar som saknar ersättningsnivå. Dataunderlaget till föregående avsnitt har dock avgränsats på andra sätt, vilket beskrivs i metodbilagan.

²⁹ Prognosen enligt det nya regelverket överensstämmer med den i Försäkringskassans senaste utgiftsprognos: Utgiftsprognos för budgetåren 2022–2025 april 2022, FK 2022/002244.

Figur 24 Prognos över antal utbetalade dagar per barn och ålder 2022–2026 i gammalt respektive nytt regelsystem

Källa: Försäkringskassan.

Antalet uttagna dagar per barn och ålder i det nya regelsystemet har legat på en stabil nivå sedan 2014 och förväntas att fortsätta att göra det under hela prognosperioden. I Figur 24 kan vi se att för de åldrar som ännu inte uppnåtts i det nya systemet (åtta till tolv år), förväntas uttaget vara något högre än för dem som fyller sju år under kalenderåret. Antalet uttagna dagar per barn beräknas även vara högre under kalenderåret som de fyller 12 år än åren innan, eftersom föräldrarna förväntas vilja undvika att dagar går förlorade. Motsvarande mönster har vi sett för den högsta åldersgruppen i det gamla regelsystemet, det vill säga att uttaget är högre än för åldersgruppen under.

Fler dagar förväntas tas ut i det nya systemet

I detta avsnitt visas det prognostiserade antalet utbetalade dagar med föräldrapenning enligt det nya och gamla systemet samt de prognostiserade utbetalningarna.

I Figur 25 visar staplarna för övergångssystemet det faktiska antalet utbetalade nettodagar inom föräldrapenning åren 2014–2021. Under den perioden var båda regelverken i bruk. Staplarna för det gamla regelsystemet visar istället hur många dagar som hypotetiskt skulle ha betalats ut åren 2014–2026 om endast det gamla regelverket hade gällt. Antalet utbetalade dagar enligt det nya regelsystemet överensstämmer med Försäkringskassans senast publicerade utgiftsprognos³⁰.

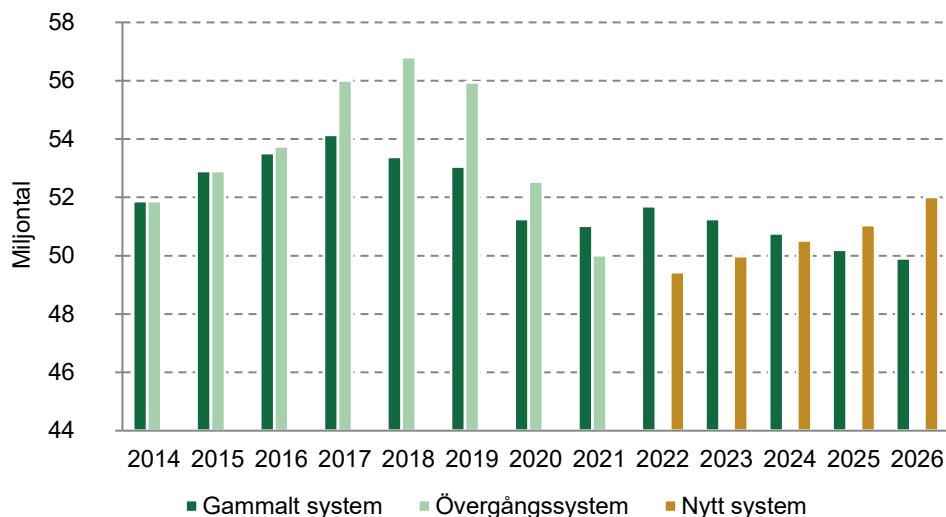
³⁰ Försäkringskassan. *Utgiftsprognos för budgetåren 2022–2025 april 2022*, FK 2022/002244.

Eftersom uttaget under barnets två första levnadsår inte påverkas av reformen är antalet uttagna dagar detsamma i det gamla och nya systemet (övergångssystemet) under 2014 och 2015 (se Figur 25). Därefter ökar antalet dagar i det nya regelsystemet, eftersom föräldrar vars barn är två och tre år gamla ökar sitt uttag. Skillnaden kvarstår men blir mindre under 2019 och 2020 på grund av ett lägre uttag för barn som fyllt fyra år i det nya regelsystemet.

År 2021 är antalet utbetalade dagar 1 miljon (2 procent) färre i övergångssystemet än i det gamla regelsystemet.

Under åren 2023–2026 ökar sedan återigen antalet utbetalda dagar enligt det nya regelverket, vilket beror på att en årskull tillkommer varje år under denna period. Eftersom den övre åldersgränsen höjts är det ytterligare en årskull som har rätt till föräldrapenning varje år från och med 2022 (då barn födda 2014 går in i sitt nionde levnadsår).

Figur 25   **Antal utbetalade nettodagar per år 2014–2026 i olika regelsystem, miljoner dagar**

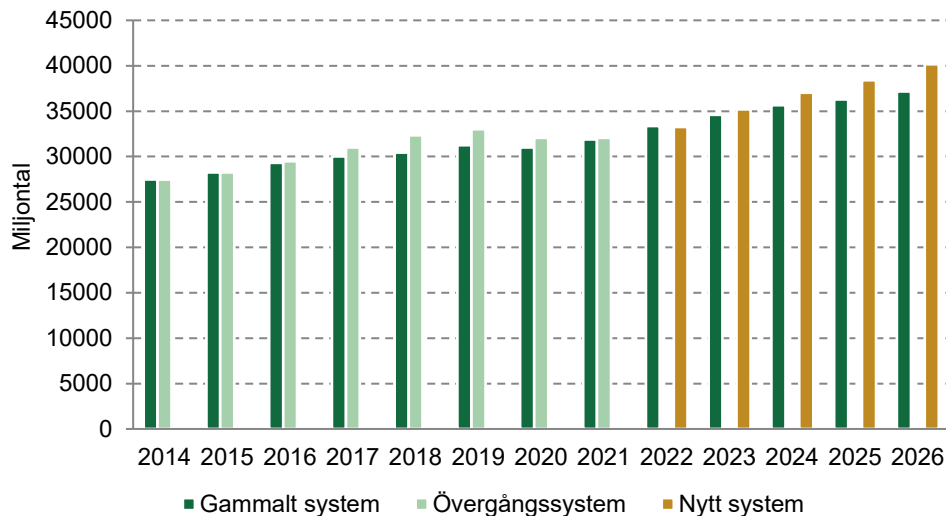

Källa: Försäkringskassan.

Liksom antalet utbetalda dagar är de totala utgifterna lika stora i det gamla regelsystemet som i övergångssystemet under 2014 och 2015 (se Figur 26). Detta beror på att uttaget under de kalenderår då barnet fyller noll respektive ett år inte skiljer sig åt mellan systemen och det endast är dessa åldersgrupper som hunnit komma in i det nya regelsystemet år 2015.

Under perioden 2016–2018 är utgifterna högre i övergångssystemet, till följd av att uttaget för barn som fyller två–fyra år är högre i det systemet. Under 2019 och 2020 är utgifterna fortfarande högre i övergångssystemet, på grund av det högre uttaget för dem som fyller två–fyra år, även om ett lägre uttag för barn som fyller fem–sex år motverkar denna effekt på utgifterna något.

Figur 26 Utgifter 2014–2026 i olika regelsystem, miljarder kronor

Källa: Försäkringskassan. Beloppen för utfall i övergångssystemet är hämtade från Försäkringskassans statistikdatabas STORE och skiljer sig något från beloppen i Försäkringskassans årsredovisning, där beloppen kommer ifrån Försäkringskassans ekonomisystem.

Trots att antalet utbetalade dagar under 2021 är lägre i övergångssystemet jämfört med det gamla systemet är utgifterna i övergångssystemet något högre, vilket kan förklaras av att medelersättningen för dagar som tagits ut för tvååringar är högre än den för femåringar. Detta gäller både det gamla och nya regelsystemet och kan förklaras av att de 180 första dagarna som tas ut måste vara på sjukpenningnivå eller grundnivå och kan inte vara på lägstanivå.

Eftersom något färre dagar betalas ut under 2022 i det nya regelsystemet än vad som skulle varit fallet med det gamla är utgifterna något lägre i det nya regelsystemet än i det gamla. Åren därefter är utgifterna istället högre i det nya systemet än i det gamla, men det är först år 2025 som detta även gäller antalet nettodagar (se Figur 24)

Det nya systemet förväntas ge högre utgifter för föräldrapenning

År 2026 är alla åldersgrupper med i det nya regelsystemet och utgifterna för detta år kan därför jämföras med motsvarande utgifter i det gamla systemet.

Under antagande om att befolkningssammansättningen, och ersättningsnivån hade varit desamma, och en oförändrad fördelning av dagar mellan kvinnor och män, skulle utgifterna för föräldrapenning under 2026 enligt prognosen bli 40,2 miljarder kronor, jämfört med 37,2 miljarder kronor i det gamla regelsystemet. Det nya systemet förväntas alltså ge tre miljarder kronor högre utgifter för föräldrapenningen jämfört med det gamla systemet. Skillnaden förklaras av att föräldrar har längre tid på sig att ta ut de föräldrapenningdagar som de har kvar efter barnets fyraårsdag. Summan av antalet dagar per barn och ålder som tas ut under de möjliga åldrarna i respektive regelsystem beräknas att vara 17 dagar (4 procent) fler i det nya systemet. Trots begränsningen vid fyraårsdagen, då enligt prognosmodellen

15 dagar går förlorade³¹, beräknas det totala antalet nyttjade dagar per barn vara fler i det nya systemet än i det gamla. Föräldrarna har fyra år extra på sig i det nya systemet att ta ut dagar och förväntas därför också hinna nyttja fler. Vid barnets tolvårsdag förväntas enligt modellen i genomsnitt 459 dagar ha tagits ut i det nya systemet, vilket innebär att 21 dagar går förlorade.

Prognosen visar alltså, liksom den tidigare beskrivningen, att införandet av det nya regelsystemet inom föräldrapenning har inneburit ett ökat uttag för de kalenderår då barnet fyller 2–4 år, men ett minskat uttag för de år då barnet fyller 5–8 år. Uttaget för dessa åldrar, som är möjliga för uttag i både det nya och gamla regelsystemet, har därmed tidigare lagts, vilket var en av intentionerna med reformen.

---

³¹ Antalet förlorade dagar i prognosmodellen beräknas inte på samma sätt som antalet förlorade dagar i statistiken som nämns i avsnitt *Dagar går förlorade vid barnets fyraårsdag*. I prognosmodellen innebär begreppet antalet outnyttjade dagar per barn i befolkningen, på en aggregerad nivå, medan det i statistiken är beräknat på individnivå och faktiska dagar som gått förlorade.

Avslutande diskussion

Föräldrapenningen syftar till att möjliggöra för både kvinnor och män att kombinera arbete med familjeliv. Föräldrapenning vid ett barns födelse eller adoption kan betalas ut under sammantaget 480 dagar. För barn födda efter den 1 januari 2014 kan sammanlagt 96 av dessa dagar tas ut efter barnets fjärde levnadsår fram till och med barnets tolfte levnadsår. Tidigare var det möjligt att ta ut föräldrapenning fram till barnets åttaårsdag, utan begränsning vid fyraårsdagen. Syftet med att reformera åldersgränserna inom föräldrapenningen var att koncentrera uttaget av ersättning till barnets yngre år. Regeländringen syftade även till att främja etableringen på arbetsmarknaden bland föräldrar som invandrar till Sverige med barn.

Uttaget under barnets fyra första levnadsår något mer jämställt efter reformen

I denna rapport visar vi att reformen bidragit till ett ökat uttag av föräldrapenning under barnets fyra första levnadsår. Ökningen är koncentrerad till barnets fjärde levnadsår, med en viss ökning även under det tredje levnadsåret. Däremot verkar uttaget under barnets två första levnadsår inte ha påverkats av reformen.

Det finns tecken på ett visst ökat uttag bland pappor tidigt i barnets liv, och pappornas sammanlagda uttag under barnets fyra första levnadsår ökar något mer än mammornas uttag. Uttaget under barnets första fyra levnadsår har därför blivit något mer jämställt sedan reformen infördes. Detta är en del av en trend som pågått under lång tid, men åldersbegränsningen verkar ha påskyndat utvecklingen något.

När vi tittar på uttaget för mammor och pappor separat ser vi att uttaget bland mammor ökar mer bland dem som har ett relativt lågt uttag under barnets två första levnadsår, och bland pappor bland de med ett relativt högt uttag tidigt i barnets liv. Pappor med hög utbildning eller inkomst, som i genomsnitt har ett högre uttag av föräldrapenning, påverkas alltså mer av reformen än pappor med relativt lågt uttag. Detta är samma mönster som påvisats av effekterna av den tredje reserverade månaden i föräldraförsäkringen, som ledde till ett ökat uttag framför allt bland pappor som redan hade ett relativt högt uttag av föräldrapenning.³² Det verkar alltså som att det under senare år varit svårt att utforma reformer i föräldraförsäkringen så att de påverkar pappor med lågt eller inget uttag att ta ut fler dagar.

I denna rapport studerar vi enbart uttag av föräldrapenning, inte den obetalda ledighet som många föräldrar använder sig av under framför allt barnets första levnadsår. Eftersom reformen har haft mycket liten påverkan på föräldrapenninguttaget under barnets första och andra levnadsår har den

---

³² Se till exempel Försäkringskassan (2019)

antagligen inte påverkat användandet av obetald ledighet. Det är dock möjligt att det ökade uttag vi ser bland pappor med barn födda 2014 innebär en minskning av andelen ledighet utan ersättning, för att ge en god beskrivning av detta behövs ytterligare studier.

Socioekonomi har betydelse för reformens påverkan

Resultaten i denna rapport visar att uttaget under barnets fjärde levnadsår ökar i alla de grupper vi studerat. Liksom ISF tidigare visat ökar uttaget mest bland föräldrar som i genomsnitt har ett lägre uttag tidigt i barnets liv. Det är särskilt tydligt bland föräldrar med hög utbildning eller hög inkomst. Sedan tidigare vet vi att utbildning är den bakgrundsfaktor som har störst betydelse för föräldrars uttag av föräldrapenning, och även hur jämställt uttaget fördelas inom paret. I denna rapport ser vi att utbildning även är den faktor som har störst betydelse för hur föräldrar påverkas av reformen. Efter reformen ökar uttaget under barnets fjärde levnadsår mer bland föräldrar med hög utbildning än bland de med låg utbildning. Detta är en direkt konsekvens av att utbildning har stor betydelse för uttaget av föräldrapenning tidigare i barnets liv. Föräldrar med högre utbildning tar ut en större del av ledigheten utan ersättning under barnets första levnadsår, och har därför fler dagar sparade när barnet närmar sig fyra års ålder, som riskerar att gå förlorade. Samma mönster gäller föräldrar med hög inkomst och föräldrar i yrken som kräver högre utbildning.

Dessa mönster tydliggör att vissa föräldrar har möjlighet att använda den flexibilitet som finns i föräldrapenningen under barnets första levnadsår, och gör det på ett sätt som tillåter mer ledighet senare i barnets liv.

Skillnaderna mellan socioekonomiska grupper avseende hur många föräldrapenningdagar man har kvar när barnet börjar i förskola kvarstår alltså även efter att åldersgränserna reformerats. I det tidigare regelverket hade dessa skillnader betydelse för uttaget under lång tid. Begränsningen av möjligheten att spara dagar efter barnets fyraårsdag har bidragit till att skillnaden till viss del koncentrerats till det fjärde levnadsåret, och att uttaget för äldre barn är mer lika mellan olika grupper av föräldrar.

Minskat uttag för utrikes födda barn

Ett av syftena med att begränsa antalet dagar som kan användas efter barnets fyraårsdag var att främja etableringen på arbetsmarknaden bland föräldrar som invandrar till Sverige med barn. Med det tidigare regelverket fick föräldrar som invandrade till Sverige med barn över fyra år 480 dagar med föräldrapenning, det vill säga lika många som vid barns födelse. Ett stort uttag av föräldrapenning för äldre barn kan ha bidragit till försenad etablering bland nyanlända kvinnor.³³ Reformen har bidragit till ett minskat

---

³³ Prop 2013/14:4

uttag av föräldrapenning för barn som invandrat till Sverige, både bland de som invandrade före och efter fyraårsdagen. För barn som invandrat före fyraårsdagen följer förändringen samma mönster som för föräldrar med barn födda i Sverige, det vill säga uttaget ökar inför barnets fyraårsdag. För barn som invandrat efter fyraårsdagen minskar uttaget bland de som invandrat efter 1 januari 2014 jämfört med 2013, men det finns stora skillnader mellan olika årskullar som gör det svårt att avgöra hur stor del av minskningen som förklaras av reformen. Sammantaget kan vi dock säga att uttaget av föräldrapenning för barn födda i och utanför Sverige blivit mer lika efter reformen. Ett minskat uttag av föräldrapenning bland de som invandrat med barn kan ha bidragit till ett ökat arbetsutbud i den gruppen. Ytterligare studier behövs dock för att avgöra i vilken utsträckning förändringarna påverkat utrikes födda föräldrars etablering på arbetsmarknaden.

Osäkert hur mycket reformen bidragit till mer tid tillsammans med barnet

En viss del av det ökade uttaget under barnets tredje och fjärde levnadsår sker i form av ett ökat uttag på lördagar och söndagar, som för de flesta föräldrar är arbetsfria dagar. Eftersom antalet föräldrar som är schemalagda att arbeta på helgen sannolikt inte förändrats mellan 2013 och 2014 kan vi anta att ökningen beror på att fler föräldrapenningdagar tas ut utan att föräldern avstår från arbete. I dessa fall har reformen inte bidragit till att barnet och föräldern spenderar mer tid tillsammans än de annars skulle ha gjort. Det handlar snarare om att föräldrar får ta del av utbetalningar från Försäkringskassan utan att gå miste om arbetsinkomst.

Det är möjligt att dagar som tas ut på helgen under det fjärde levnadsåret annars skulle ha tagits ut på helger senare i barnets liv, vilket innebär att tiden med barnet är opåverkad. Det kan även vara så att föräldrar flyttar dagar man skulle varit ledig på ordinarie arbetstid under barnets femte levnadsår till uttag under en arbetsfri dag under barnets fjärde levnadsår för att undvika att gå miste om dagar. Det finns då en risk att reformen bidrar till att föräldrar spenderar mindre tid med barnet än de annars skulle ha gjort.

Vi ser även att en del av det ökade uttaget av föräldrapenningdagar sker under sommaren under barnets tredje och fjärde levnadsår. Ökningen är störst bland föräldrar med hög utbildning eller hög inkomst, som alltså i större utsträckning än andra använder sparade dagar för att förlänga sommarledigheten eller ersätter semesterdagar med föräldrapenning. Tidigare fanns inga större skillnader i uttag under sommaren mellan föräldrar med olika utbildningsnivå, vilket det däremot gör bland föräldrar med barn födda efter fyraårsgränsens införande. Reformen har alltså skapat skillnader i uttag under vissa perioder av barnets liv, som inte fanns tidigare, men samtidigt minskat skillnader som förut fanns senare i barnets liv.

Det totala antalet utbetalda dagar förväntas öka

I genomsnitt är det omkring 14 föräldrapenningdagar som går förlorade vid barnets fyraårsdag. Föräldrar med hög utbildning verkar ha möjlighet att styra sitt uttag på ett sådant sätt att de undviker att gå miste om många dagar vid barnets fyraårsdag, samtidigt som de har relativt många dagar kvar när barnet fyllt fyra år. Föräldrar med lägre utbildning går däremot i genomsnitt miste om fler dagar. Skillnaderna kan eventuellt förklaras av att föräldrar med låga inkomster inte har möjlighet att styra sin ledighet i lika stor utsträckning. Det kan vara svårare för dem att ta ut fler föräldrapenningdagar inför barnets fyraårsdag för att undvika att de går förlorade, om det är så att deras arbete är mer styrt eller att inkomstförlusten i samband med föräldraledighet blir för stor.

Sammantaget förväntas dock det totala antalet dagar som går förlorade minska i det nya systemet, jämfört med i det gamla. Eftersom föräldrar totalt sett har fler år på sig att ta ut föräldrapenning för sina barn finns förutsättningar för att ta ut fler dagar. Det innebär i sin tur att föräldrar i genomsnitt får mer till tillsammans med barnet, i enlighet med reformens intentioner. Prognosen för utgifterna för föräldrapenningen visar därför att utgifterna i det nya systemet förväntas bli något högre än i det tidigare systemet. Skillnaden utgör omkring åtta procent av vad utgifterna skulle varit med det gamla regelsystemet.

Skillnader mellan grupper kvarstår även efter reformen

Intentionen med reformen var att tidigarelägga föräldrapenninguttaget för att stärka syftet med föräldrapenningen, och främja föräldrarnas anknytning till barnet. Det är tydligt att denna intention uppfyllts, eftersom uttaget ökat under barnets fyra första levnadsår, och minskat under senare år. Reformen har även lett till ett mer jämlikt uttag bland de som invandrat till Sverige med barn och de vars barn är födda i Sverige. Att uttaget framför allt ökar för barn som är mellan två och fyra år gamla innebär att det framför allt handlar om ett ökat uttag för barn som går i förskola.

Uttaget verkar däremot inte ökat under barnets första levnadsår. Reformen har alltså inte påverkat den obetalda ledigheten under barnets första levnadsår, och skillnader mellan föräldrar med olika förutsättningar att utnyttja denna flexibilitet kvarstår därför. Eftersom den obetalda ledigheten framför allt används av föräldrar med goda ekonomiska förutsättningar kvarstår skillnaderna mellan olika socioekonomiska gruppers uttag av föräldrapenning. Skillnaderna får nu större betydelse för uttaget innan barnet fyller fyra år, och något mindre betydelse senare i barnets liv.

Referenser

Försäkringskassan (2016). Föräldrapenning och yrke. Korta analyser 2016:1. Stockholm: Försäkringskassan

Försäkringskassan (2019) Jämställd föräldraförsäkring. Utvärdering av de reserverade månaderna i föräldraförsäkringen. Socialförsäkringsrapport 2029:2. Stockholm: Försäkringskassan.

Försäkringskassan (2020) Betald och obetald föräldradighet. Hur flexibla är föräldrar under barnets första två levnadsår? Socialförsäkringsrapport 2020:3. Stockholm: Försäkringskassan.

Försäkringskassan vägledning 2002:1: Föräldrapenning

ISF (2018). Utvecklingen av kollektivavtalade ersättningar sedan 2000-talets början. Rapport 2018:4. Stockholm: Inspektionen för socialförsäkringen.

ISF (2020). Ökat uttag av dagar med föräldrapenning. En analys av införandet av en 4-årsgräns och uppdelning av dagar med olika ersättningsnivåer. Rapport 2011:16. Stockholm: Inspektionen för socialförsäkringen.

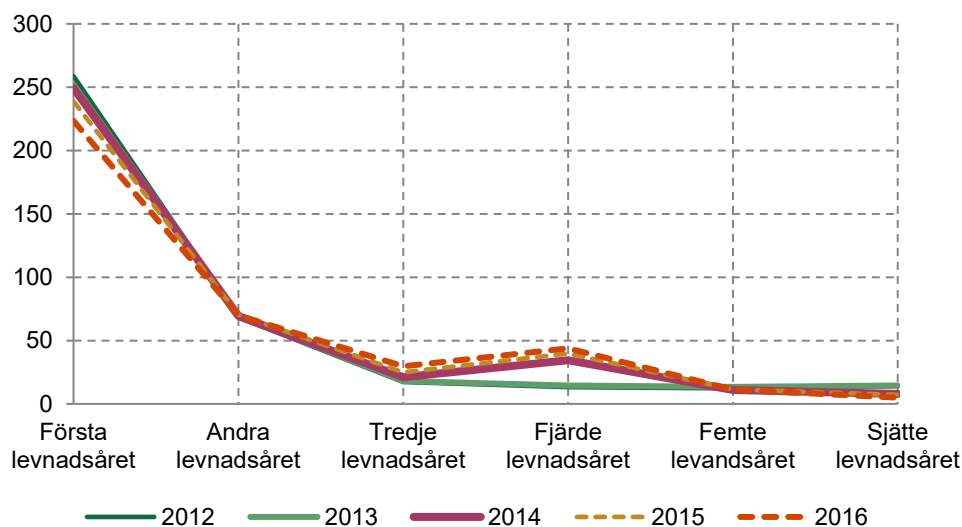
Prop 2013/14:4: Nya åldersgränser och ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen.

Tabell- och figurbilaga

Tabell 9   Antal barn i olika grupper

	Barn födda 2013	Barn födda 2014
Alla	113 613	117 605
Både mamman och pappan födda i Sverige	67 896	70 959
Både mamman och pappan födda utanför Sverige	18 187	20 230
Varken mamman eller pappan har eftergymnasial utbildning	35 276	37 730
Både mamman och pappan har eftergymnasial utbildning	7 875	8 210
Mamman har ingen eftergymnasial utbildning	47 819	47 644
Mamman har eftergymnasial utbildning	47 977	48 640
Pappan har ingen eftergymnasial utbildning	57 148	60 765
Pappan har eftergymnasial utbildning	40 051	41 648
Både mamman och pappan har inkomst i kvartil 1 eller 2	26 046	26 826
Både mamman och pappan har inkomst i kvartil 3 eller 4	26 550	28 903
Mammans inkomst i kvartil 1 eller 2	46 498	48 471
Mammans inkomst i kvartil 3 4 45 4	44 754	48 023
Pappans inkomst i kvartil 1 eller 2	48 239	49 870
Pappans inkomst i kvartil 3 4 45 4	45 278	49 034
Barn födda utanför Sverige som invandrat innan två år	1 241	1 391
Barn födda utanför Sverige som invandrat innan fyra år	4 375	4 834
Barn födda utanför Sverige som invandrat innan åtta år	9 228	8 786

Källa: Försäkringskassan.

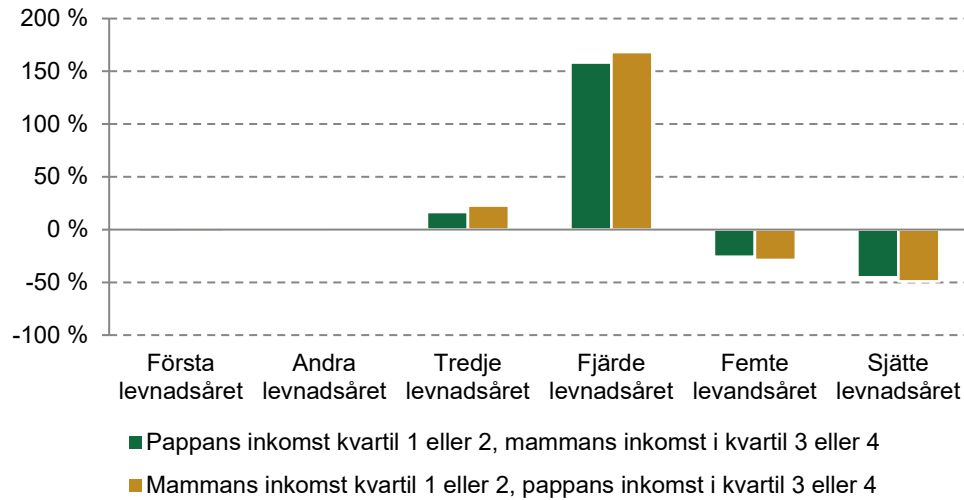
Figur 27   Nettodagar per förälder och barn vid barnets olika levnadsår, föräldrar födda utanför Sverige med barn födda i Sverige

Källa: Försäkringskassan.

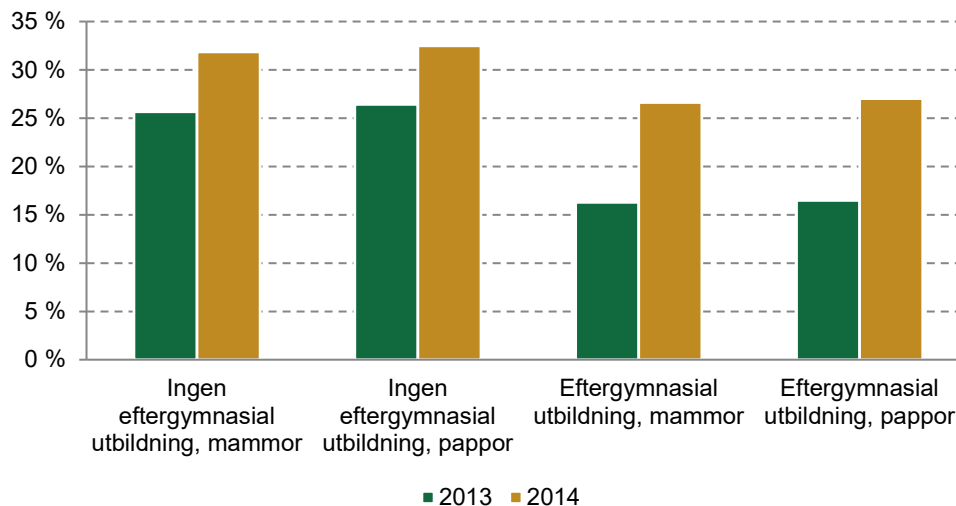

Figur 28 Procentuell förändring i antalet dagar med föräldrapenning per barn vid olika åldrar, föräldrar med barn födda 2014 jämfört med föräldrar med barn födda 2013, föräldrar i olika inkomstgrupper

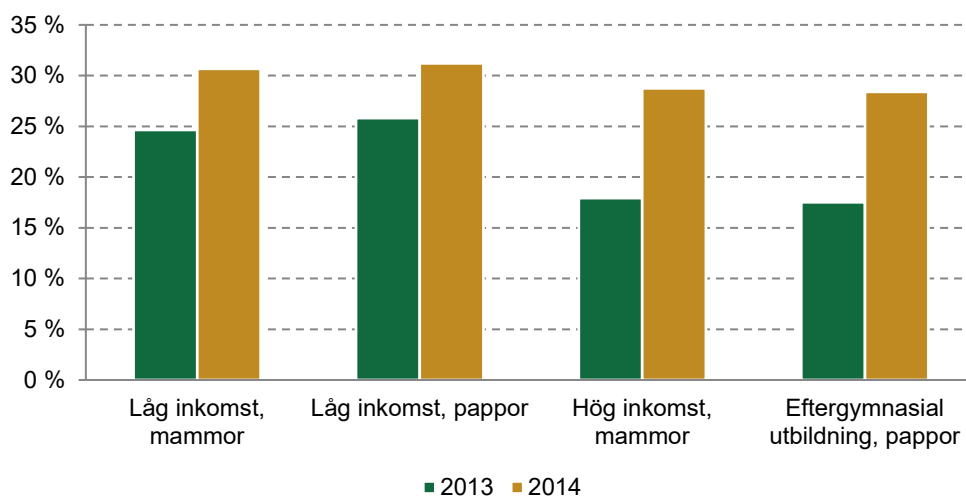
Källa: Försäkringskassan. Not: Där det i figuren inte syns staplar finns det värden men de är för låga för att visas.

Figur 29 Andel av antalet bruttodagar med föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår som tas ut på lördagar och söndagar, mammor och pappor med olika utbildningsnivå

Källa: Försäkringskassan.

Figur 30 Andel av antalet bruttodagar med föräldrapenning under barnets tredje och fjärde levnadsår som tas ut på lördagar och söndagar, mammor och pappor med olika inkomstnivå

Källa: Försäkringskassan.

Metodbilaga

Modell för effektskattningar

När fyraårsgränsen för att spara föräldrapenningdagar infördes innebar det att barn födda mycket nära i tid, men på var sin sida om årsskiftet 2013–2014 omfattas av olika regelverk. Två grupper av föräldrar, som i övrigt kan antas vara mycket lika varandra (givet kontroll för vissa bakgrundsfaktorer) mötte olika villkor för uttaget av föräldrapenning. Effekterna av reformen kan därför utvärderas genom att jämföra de båda gruppernas uttag av föräldrapenning med varandra.

Barnets exakta födelsedatum kan normalt sett inte påverkas av föräldrarna. Det kan därför antas vara slumpmässigt om barnet föds under de sista dagarna i december 2013 eller första dagarna i januari 2014. Detta innebär att slumpen avgör vilket regelverk som gäller för föräldrarnas uttag av föräldrapenning.

Detta innebär att vi kan anta att föräldrar som fick barn precis innan reformen i genomsnitt har samma egenskaper som de föräldrar som fick barn strax efter reformen och att grupperna därför är jämförbara. Samtidigt kan det finnas trender i föräldrapenninguttag över tid som påverkar jämförelsen av de båda grupperna. För att ta hänsyn till sådana underliggande skillnader mellan grupperna använder vi en difference-in-difference strategi där föräldrar som fick barn vid årsskiftet, där det inte skedde någon reform, används som kontrollgrupp.

Den modell vi skattar kan beskrivas som

$$y_{it} = \alpha + \beta D_{2013/2014} + \tau D_{Jan} + \delta D_{2013/2014} \times D_{Jan} + \gamma X_i + \varepsilon_i$$

y_{it} betecknar utfallet för individ i under år t . Det huvudsakliga utfallet är antalet dagar med föräldrapenning vid en given ålder på barnet. $D_{2013/2014}$ är en dikotom variabel som antar värdet ett om barnet är fött vid årsskiftet 2013/2014, och noll om barnet är född 2012/2013 (kontrollgruppen). Variabeln D_{Jan} antar värdet ett om barnet är fött i januari, och noll om barnet är fött i december. Interaktionen mellan dessa två variabler anger om föräldrarna direkt berördes av åldersgränsen. Reformeffekten fångas alltså upp av parametern β . X_i är en vektor med kontrollvariabler som anger till exempel personens ålder, samt om individen är född i Sverige.

Ett nödvändigt antagande för att modellen ska ge väntevärdsriktiga estimat är att de båda grupperna skulle ha följt en liknande trend om reformen inte införts.

Prognosmodell

Indata

- Månadsdata över antal utbetalade föräldrapenningdagar fördelade på ersättningsnivå, föräldrarnas kön och barnets ålder, från Försäkringskassans datalager STORE
- Månadsdata över utbetalade belopp för föräldrapenningdagar fördelade på ersättningsnivå, föräldrarnas kön och barnets ålder, från Försäkringskassans datalager STORE
- Utfall och prognos över befolkningen, 0–12 år (decembervärden), från Statistiska centralbyråns befolkningsstatistik och befolkningsprognos (april 2022)
- Prognos över timlönens förändringstakt och prisbasbeloppet, från Konjunkturinstitutets Konjunkturläget (mars 2022). Timlönens förändringstakt används för att skriva fram kvinnors respektive mäns medelersättning för sjukpenningnivådagar under maximal ersättningsnivå. Sjukpenningnivådagar med maximal ersättningsnivå beräknas med hjälp av prognosen över prisbasbeloppet. Ersättningen för grundnivådagar och lägstanivådagar antas att fortsätta vara på den senaste beslutade nivån.

Modellbeskrivning

Prognosmodellen för föräldrapenningens utgifter grundar sig på en modell över antal uttagna dagar per barn och ålder, som multipliceras med befolkningen för respektive ålder. För att ta fram en prognos över antal utbetalade dagar per barn och ålder har uttaget i respektive regelsystem analyserats separat. Antalet dagar per barn och ålder förväntas att se ut på samma sätt som det gjort under den senaste tiden inom respektive regelsystem. För åldrar som ännu inte uppnåtts i det nya regelsystemet antas ungefär samma antal dagar per barn som för barn som fyller sju år under kalenderåret. Antalet dagar per barn i den högsta åldersgruppen beräknas dock vara lite högre.

En prognos över fördelningen på ersättningsnivå för respektive ålder tas fram utifrån hur utvecklingen sett ut tidigare, inom respektive regelsystem. Eftersom utgiften för sjukpenningnivådagar under maximal ersättningsnivå skiljer sig åt mellan kvinnor och män tas även en prognos över fördelningen mellan könen av dessa dagar fram. För varje ålder görs en separat prognos över andelen kvinnor och män, utifrån hur fördelningen sett ut hittills. Andelarna multipliceras sedan med antalet sjukpenningnivådagar under maximal ersättningsnivå för respektive ålder och det är andelen dagar för kvinnor respektive män av alla dagar på denna ersättningsnivå summerat över alla åldrar som utgör andelen i prognosen. Beräkningen görs för övergångssystemet och det nya regelsystemet. Denna fördelning mellan kvinnor och män antas vara densamma i det gamla systemet som i övergångssystemet och det nya regelsystemet.

Utgiften tas sedan fram genom att antalet dagar på respektive ersättningsnivå summeras över alla åldrar och multipliceras med prognosen över tillhörande medelersättning. Några dagar saknar information om ålder på barnet eller tas ut retroaktivt efter att maximal ålder i regelsystemet uppnåtts. En prognos över kostnaden för dessa dagar görs genom att använda ett genomsnitt av antalet dagar och belopp för dagarna under de senaste åren. Beloppet för extradagarna läggs sedan till i beräkningen av den totala prognosen för utgiften.